БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 172 (9927) | 1962 оной июлиин 22, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

…бөөр түсэблэхэ, …дамараар …идхэхэ

…ажахые хүгжөөхэ та…үүлэй жэлнүүдтэ пар…равительствын абаһан …ябуулгануудай ашаар, …ихан мяха худалдан …гүрэнэй сэнгэй дээшэл…эстэ колхоз, совхо…ахыгаа хэзээ хэзээнэй…үргөөр хүгжөөхэ арга…онхой. Илангаяа мал …хүндэ хүшэр хүдэлмэ…ые оньһожоруулжа, …сэнтэй мяха, һү болон …продуктнуудые ехээр …арга боломжонууд кол…вхоз бүхэндэ тодорбо. …зохид эрхэ байдалые …а абажа, мяха, һү бо…ал ажалай бусад про…удые элбэг дэлбэгээр …тодорхой түсэб ажахы …зохёохые партиин …льна Комитет, СССР-…истрнүүдэй Совет Хан…бэшэг соогоо колхоз, …удай хүтэлбэрилэгшэ…ндэхи бүхы ажалшадые …ан байна. Тиихэдээ та…гай зуун гектар бүридэ …тнер, эдлүүриин бусад …зуун га бүхэндэ 16 …р хүртэхөөр мяха абаха …түрүүшын шата хэзээ …ахаб гэжэ тодорхойлхо …байһаниинь тэрэ Хан…дотор заагдаа һэн.

…ти, правительствынгаа …яае бэелүүлэн, манай …ликын колхоз, совхо…айгша ондо абаха мяха, …он мал ажалай бусад …тнуудые һара һараар …а, ерэхэ жэлдэ абахаяа …эжэ байнхай. Энэ тон …алгатай хэрэг мүн. Юуб …ажахынууд миил жэжэ …хэмжээнүүдые хараа…нгэрхэ бэшэ, харин мя…д ехээр абаха аргаяа …тэрээндэ мүнгэ зөөри …од, энэ жэлдэ бэлэдхэ…э хүдэлмэри хэхэ бо…

…нскын совхоз байгша …ансахан нугаһануудай …раануудые дэгжээжэ, …мянга гаран центнер …ай мяха абахаяа бай…у. Иимэ хэмжээ абаһа…аар «75—16» гэһэн тү…шатые тэдэнэр ерэхэ …дабахаар зоригжонхой. …тус аймагай Шергинскэ …гахай үсхэбэрилхэ то…мэ байгуулжа, тэндэхи …эриие али болохоор онь…улжа, ажалаа цехэй гу…эмхидхэжэ, үнэ сэн …гахайн мяха хэдэ да…ээр абаха болоо. Тэрэ…ажахынгаа бусад һал…удые хүгжөөлсэжэ бай…мяха абалгын эхин, ша…64 ондо туйлахаар тү…

…аминай аймагай «Ком…м» колхоз республика …ю эгээн олон үхэртэй …юм. Мүнөө тэндэхи …иигууд эмэ хашараг, …аа бултыень ороондо …а, ерэхэ жэлдэ ганса…еэдэйнгээ тоо 600 тол…олошоруулаад, үхэрэй …баха тусхай шэглэлтэй …ермэ эмхидхээ. Эдэ бү…мжээнүүдые бэелүүлһэ…аар мяха абаха түрүү…атые тэдэнэр ерэхэ жэл…лхаар хараалба.

…эжэ ажахы бүхэн дото…оо арга боломжонуудые, …айнгаа байгаалиин онсо …илгаае шадамараар хэ…э ушартай. Тиигэбэшье …ликын колхоз, совхо…рэнхы дээрээ парти, …ельствын эрилтые хан…хэмжээ ябуулгануудые …на гэхын аргагүй. Нэн …энэ шухала хэрэг яаха …й удааржа, гэдэргэ та…ка байнхай. Мүнөө оло…кахынууд энэ жэлдэ гү…мяха худалдаха, малай …олошоруулха түсэбүүдээ …дүүргэхэ, ерэхэ жэлдэ …ехэ мяха абахын түлөө …хэ байһанаа хүсэд то…ойлоогүй байжа байха

…зарим колхоз, совхо…хүтэлбэрилэгшэд гүрэ…талаһаа хүргэгдэһэн ту…жые мяха ехээр абаха …зорюулхын орондо, …а хараад, урдынхяараал …ажа, хойто жэлдэ байг…ойхиһоо мяха нэгэ бага …баад лэ үнгэрхөөр ха…а байна. Хэтэрхэдээ …-Шэбэрэй «Победа» кол…хэ жэлдэ мяха абалгаяа …болгохоор түсэблөөд, тэ… Улаан-Үдын нютагай …эриин управленидэ хүр…байха юм. Тус колхозой …эрилэгшэд (правлениин …эгшэ нүхэр Ревенский) …жэлдэ гахайн мяха …е 361 центнерээр, хони…ха абалгые 47 центне…хороохо гэжэ хараалба.

Зүгөөр тус ажахыда гахай олоор үсхэбэрилжэ, мяха ехээр абаха арга бии. Тэдэнэр мүнөө үедэ 200 эхэ гахайтай. Теэд тэрэнээ ерэхэ жэлдэ олошоруулхагүйгөөр түсэблэнэ. Тарбагатайн «Восход» колхоз баһал хүнгэхэн түсэб зохёонхой.

Иимээр зохёогдоһон түсэб хэндэ хэрэгтэй, хэниие шударгы шанга ажалда зоригжуулха гээшэб? Энээниие имагтал мүнөө үеын эрилтые хүсэд ойлгоогүй, ажал хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандаһанай хойшолонгууд гээшэ гэжэ сэхэ нэрлэхээр.

Ушар иимэһээ нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, аймагуудай партийна, советскэ органууд ажахы бүхэнэй арга боломжонуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэжэ, мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые мүнөө үе сагай эрилтэ хангахаар абаха хараа түсэб зохёоходонь колхозуудта совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ бодото туһаламжа хүргэхэ уялгатай.

Мяха абалгые эрид дээшэлүүлхэ арга боломжонууд манай республикын колхоз, совхозуудта ехэ. Эгээн түрүүн абаад үзэхэдэ, үдэсэ ехэтэй гахай үсхэбэрилгэ олонхи ажахынуудта тоогдоногүй. Хэрбээ ажахы бүхэн гахайнуудай томо фермэ эмхидхэжэ, тэндэхи ажал хүдэлмэриие оньһожоруулжа шадабал, хэды ехэ мяха абаха гээшэб? Теэд иимэ фермэ эмхидхэхын тула мүнөөнһөө оролдохо, гахайн байра түхеэрхэ, холимол силос болон бусад үнэ сэн багатай тэжээл бэлэдхэхэ ушартай.

Ажахы бүхэндэ жэл бүри хэды олон эмэ хашарагууд, эмэ түлгэнүүд ороондо оруулагдангүй үлэнэ гээшэб? Тэдэниие август, сентябрь һарада бултыень үрэжүүлээд, үбэлжэхэ байра, тэжээл бэлдэбэл, хэды шэнээн мяхан ерэхэ жэлдэ абтахаб.

Оронуймнай түрүү областьнууд хонидоо январь, февраль һарануудта хурьгалуулжа, эрэ хурьгадыень һайнаар түлжүүлжэ, тэрэ жэлдэнь гүрэндэ тушаадаг заншалтай. Тиин гэһээ манай ажахынууд энээндэ анхарангүй байжа, түл үгэдэггүй эрьенүүдые барижа, хэды ехэ мяха абаха байгаад, тэрэнээ алданаб.

Адуу, мори, тахяа, нугаһа үсхэбэрилжэ шадабал, гаргаша багатай нилээд ехэ мяхан абтаха бэлэй.

Мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые ехээр абаха гээшэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, тэндэхи бүхы ажалшадай, нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй нангин уялга мүн.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИИЕ ҮРГЭЛЖЭДЭНЬ ОНЬҺОЖОРУУЛХА

* * *

ХҮНТЭЙН ҮРГЭН ТАЛАДА...

Уужам үргэн Хүнтэйн нюрган дээрэ үдхөөр аад, һайнаар, сэбэрээршье ургаһан тарягаа хараһан лэ хүн «одоошье тарямнай хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар ургахань ха» гэжэ баргажанайхид һүүлэй үедэ хэлсэдэг, баясадаг, омогорходог болонхой. Энэньшье зүбтэй ааб даа. Хэдэн жэлэй баян ургаса абажа ядаһан колхозой гэшүүдэй, совхозуудай хүдэлмэришэдэй ингэжэ баясаха, урмашахань тон лэ зүб ха юм.

—Манай колхоз энэ жэлдэ хамта дээрэнь 862 гектарта кукуруза таряа һэн. Эдэнэймнай 430 гектарынь Хүнтэй дээрэ, нүгөөдэнь—Баян голой урда хадын үбэртэ таригдаһан байгаа,—гэжэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой главна агроном Бальжинима Лубсанов хөөрэнэ.—Ургасымнай гараса яһала һайн. Бригаданууднай абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула бүхы арга боломжоёо хэрэглэнэ, —гээд тэрэ үгэеэ саашань үргэлжэлүүлнэ.

— Шэнэ ургамалнуудһаа юун таригдааб?

—Горох—100, бобы 24 гектарта таригданхай.

Энээнһээ гадна саахарай свёкло, хартаабха болон огородой бусад ургамалнууд тус колхоздо ехээр таригданхай. Колхозой ажахын тоосоондо ороһон бригаданууд баян ургаса хуряажа абахын тула хэдэн удаа зурууд хоорондын элдүүрилгэ, борнойлго хэжэ, һая ургажа захалһан ургамалнуудтаа газарыень зөөлэлжэ үгэһэн, буртаг үбһэнһөөнь сэбэрлэһэн байна. Мүнөө таригдаһан кукурузыень харахада, гоё һайхан квадрадуудтай болонхой, набша намаагаа надхуулан ургамал захаланхай.

—Мүнөө кукурузымнай үндэрынь 60—75 сантиметр болоно. Һаянай хура бороон элбэгээр орожо, энэ ургасадамнай ехэл һайн нэмэри үгэбэ гээшэ. Тиимэһээ нарата үдэрнүүдэй эхилхэдэ, энэмнай хараа байса ургахал байха. Түсэбөөшье үлүүлэн дүүргэхэл хабди,—гэжэ кукурузашан Федор Андалаев омогорхоно.

—Мүнөө һүниндөө хэды шэнээн бороон ороо хаб?

—73 миллиметр бороон ороо. Энэмнай нэгэ гектарта 73 тонно шиг нойтон ороһон болоно. Тиихэдэ һүниндөө 15 градус дулаан байгаа. Иигээд лэ байхада, кукуруза, горох, бобы болон бусад ургамалнуудай үдэр һүнигүй ургахань лабтай,—гэжэ колхозой экономист-түсэблэгшэ, өөрөө агроном Бато-Мүнхэ Гармаев баясана.

Колхозой агрономууд үдэр бүри тиимэ шэнжэлэлгэ хэжэ, ямар һүни, үдэр дулаан, хүйтэн болоо хаб гэжэ шалгажа, хаража байдагыень һайшаан магтамаар.

Эндэхи колхозой хүтэлбэрилэгшэд шэнэ ургамал — бобын, горохой өөрын үрэһэтэй болохын тула ехэ оролдолго гаргана. Мүнөө эндэхи бригадануудынь бобын ургахаһаа түрүүн, ургаһан хойнонь хоёр тээшэнь борнойлһон, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хоёр удаа хэһэн байна. Энээнһээ гадна, бобын үндэрөөр аад, үлүү ургаһыень тайража хаяхын тула хабсаргагдамал жатка түхеэржэ, бэлэдхэжэ захалаа. Бобымнай дан үндэрөөр ургахадаа, шанаргүй үрэһэ хүрэнгэтэй байдаг. Тиимэһээ тус колхозойхид энэ хүдэлмэреэ июлиин хуушаар хэжэ дүүргэхэ зорилготой.

Баргажанай совхозой кукурузашад Александр Чирков, Владимир Лю Чин-ша, Георгий Богданов гэгшэд даажа абаһан участогуудаа һайнаар элдүүрилжэ, полиин «хатанай» үндэр баян ургаса хуряажа абаха зорилго урдаа табинхай. Совхоз хамта дээрэнь 800 гектарта кукуруза, 216 гектарта горох, 23 га бобы, хэдэн зуугаад гектар дээрэ хартаабха болон огородой бусад ургамалнуудые тариһан байна. Ургасын хойноһоо һайн харууһа хэжэ, элбэг ургаса хуряажа абахаар эдэнэр шиидэнхэй.

— Совхоз соогоо сууда гараһан нүхэр Богдановай звеногойхид нүгөөдүүлдээ орходоо һайн амжалтатай. Мүнөө эдэнэрэй Бодон нютагта тариһан кукурузынь гараса илангаяа һайн, сэбэршье. Эдэнэрнай гектарай 300-һаа үлүү кукурузын ногоон набша сабшажа абахаар хараална,—гэжэ совхозой главна агроном А. А. Никулышин хөөрэнэ.

Нүхэр Никулышинай ингэжэ хөөрэһөөр байтар, газааһаа совхозой зоотехник ветврач хоёр орожо ерэнэ.

— Андрей Андреевич, кукурузын баян ургаса хуряажа, маанадайл һанаае заһагты. Тиигээгүй һаа, манһаа мяха, һү бү эригты,—гэлдэжэ, тэрэ хоёр залуу мэргэжэлтэд хүхилдэнэ.

—Үгэхэбди. Энэ жэлдэ баян ургаса абтахань. Мэнэ гэһээр эртын хара таряагаар силос хэхэмнай. Тиигэһээр байтар наран сэсэг, кукуруза хадагдахаар болохо,—гээд нүхэр Никулышин эдэнэртээ харюусана.

Баргажанай колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд һайнаар ургаһан таряагаа гээлтэ хоролтогүй хуряажа абахын тула, таряа хуряалгада хабаадаха машина, техникэеэ хүсэд бэлэн болгожо, заһабарилгаяа дүүргэжэ байнхай.

Б. Цыремпилов,
манай тусхай корр.

* *

Түрүүшын 100 тонно силос дарагдаа

СЭЛЭНГЭ. **(Телефоноор абтаба).** Загастай нютагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз эдэ үдэрнүүдтэ силос даралгадаа, үбһэ хуряалгадаа жэгдэрэн орожо байна. Һүүлэй мэдээгээр, үбһэ хуряалгада колхозой 4 бригада, силос даралгада 1 бригада ябана.

Александр Жамсарановай хүтэлбэрилдэг бригада Түхэм гэжэ газарта силос даража байна. Түрүүшын 2-3 үдэрэй туршада 100 тонно силос дараа. Эндэ силосэй 1 комбайн, 4 автомашина, 2 трактор ажаллана. Бригадынхид гол түлэб силостэ таригдаһан хара таряа, обёос сабшажа, шэмэтэ тэжээл бэлдэнэ.

Үбһэ хуряалга Загастай, Сагаан Арал, Тохой гэхэ мэтэ газарнуудта эхилэнхэй. Үбһэшэдэй бригадануудта тракторай 3 агрегат, 10 морин косилка, 150 гаран хүн хүдэлнэ.

Энэ жэлдэ һайнаар ургаһан ногоогоо саг соонь сабшажа, хамта 28 мянган центнер үбһэ, 16 мянган тонно силос дараха зорилготойбди.

Тэжээл бэлэдхэлгын бригадануудай хоорондо социалис мүрысөөн дэлгэржэ, колхозой гэшүүд шадаал һаа ехэ үбһэ хуряаха, силос дараха гэжэ оролдоно.

Д. Цыдыпов,
колхозой түрүүлэгшэ.

Комбайнуудынь заһагданагүй

Таряа хуряалгын техникэ зэмсэгүүдые, комбайнуудаа саг соонь заһабарилжа бэлэн болгохо гээшэ колхоз, совхозуудай нангин уялга. Тиигэбэшье Бэшүүрэй Ждановай нэрэмжэтэ колхоздо энэ хүдэлмэри хангалтагүй. Бүри июнь һарада комбайн болон бусад машинануудаа июлиин 13 болотор заһажа дүүргэхэ гэжэ правленидэ хэлсэгдэһэн юм. Теэд энэнь мини саарһан дээрэ бэшэгдээд лэ үлэшэнхэй. Бии байгаа 14 комбайнайнь нэгэниинньшье заһабарилагдажа бэлэн болгогдоогүй, лафетнэ жаткануудынь булта заһагдаагүй байһаар.

Энээнтэй хамта комбайнуудай агрегадуудта ажаллаха хүнүүд мүнөөнһөө томилогдохо, хүдэлмэриин түсэб табигдажа, ажалшадта дуулгагдаха байгаад, юушье хэгдэнэгүй.

Энэ жэлдэ горох һайнаар ургана. Энэнь намартаа тусхай косилкаар сабшагдаха юм. Тиимэшье һаа, бии байһан косилкануудынь горох хуряалгада тааруулагдажа бэлдэгдэнэгүй.

Таряа хуряаха болзор ойртобо. Тиимэһээ колхозой хүтэлбэрилэгшэд механизаторнуудта шанга эрилтэ табижа, комбайн, машинануудаа ойрын саг соо заһабарилжа, бэлэн болгуулха бэзэ.

Н. Куртошин.

ҮҮРЭЙ САЙХАҺАА ЭХИЛЭЭД...

Тэжээлэй бии һаань, малшье байха, мяхан, һүншье абтаха. Иимэ байһыень түрүү ажахынуудай жэшээ гэршэлэн харуулна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалга бэшэг соо хэлэгдэнхэй.

Энэ жэлдэ Кировэй нэрэмжэтэ колхоз (Сэлэнгэ) 1300 гектар сабшалангай газарһаа 11700 центнер үбһэ абаха зорилго табяа. Тиигэжэ га бүриһөө энэ жэлдэ адагынь 9 центнер үбһэ абахаар хараалагдана.

Шэнэһэтэ нютагта хүрэжэ ерэхэдэ, үбһэ ногооной ургаса ехэл һайн байба. Эндэ хүдэлдэг 1-дэхи бригада 33 хүнтэй, хүсэд хүрэхэ техникэ, зэр зэмсэгтэй, һайн бэлэдхэлтэйгээр үбһэндэ ороо гэжэ мэдэхээр. Тус бригадын бригадир, КПСС-эй гэшүүн Цыретор Доржиевтай уулзабабди.

—Бидэ үглөөнэй 6 часһаа үдэшын 10 час болотор унаһан малгайгаа абангүй хүдэлнэбди. Мүнөө жэлдэ үбһэн ехээр абтаха,—гэжэ Цыретор Ринчинович үбһэ тармажа ябаха хоорондоо манда харюусаба.

Нүхэр Доржиевай даадаг бригада 300 га сабшалангай газартай юм. Мүнөө үедэ тракторай косилкатай нэгэ агрегат, нэгэ тракторай тармуур, хоёр морин тармуур, хоёр морин косилка хүдэлнэ.

Тракторай косилкада механизатор, КПСС-эй гэшүүн Базар Ленхобоев ажаллана. Тэрэ «ДТ-20» трактораараа 7 гектарай орондо үдэртөө 8 га хүрэтэр сабшана. **(Зүүн гар тээхи зураг):** Энэл трактористмнай үбһэ сабшахаһаа гадна, хэрэгтэйдэнь хатаһан ногоо тармадаг. **(Доодохи зураг).**

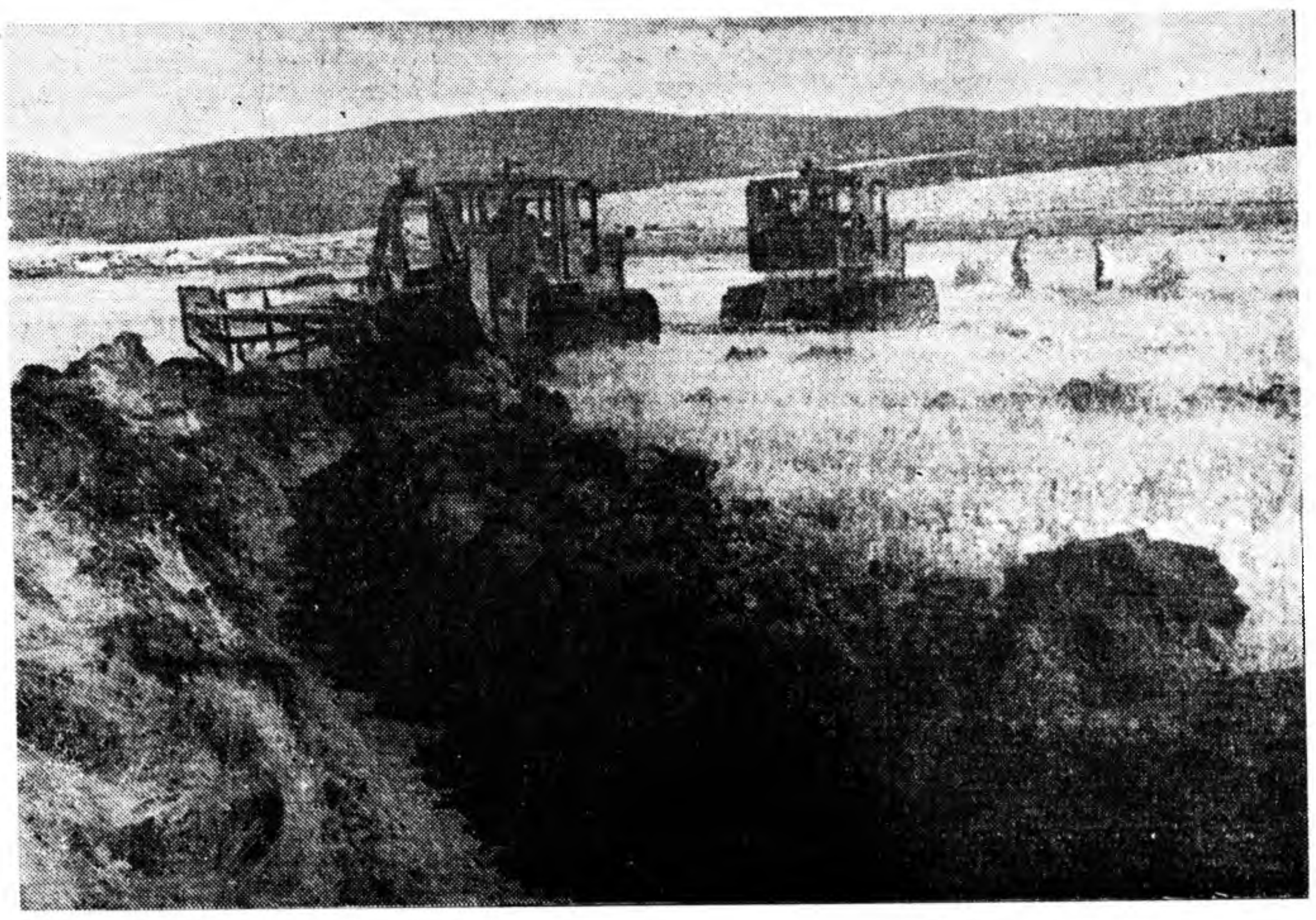

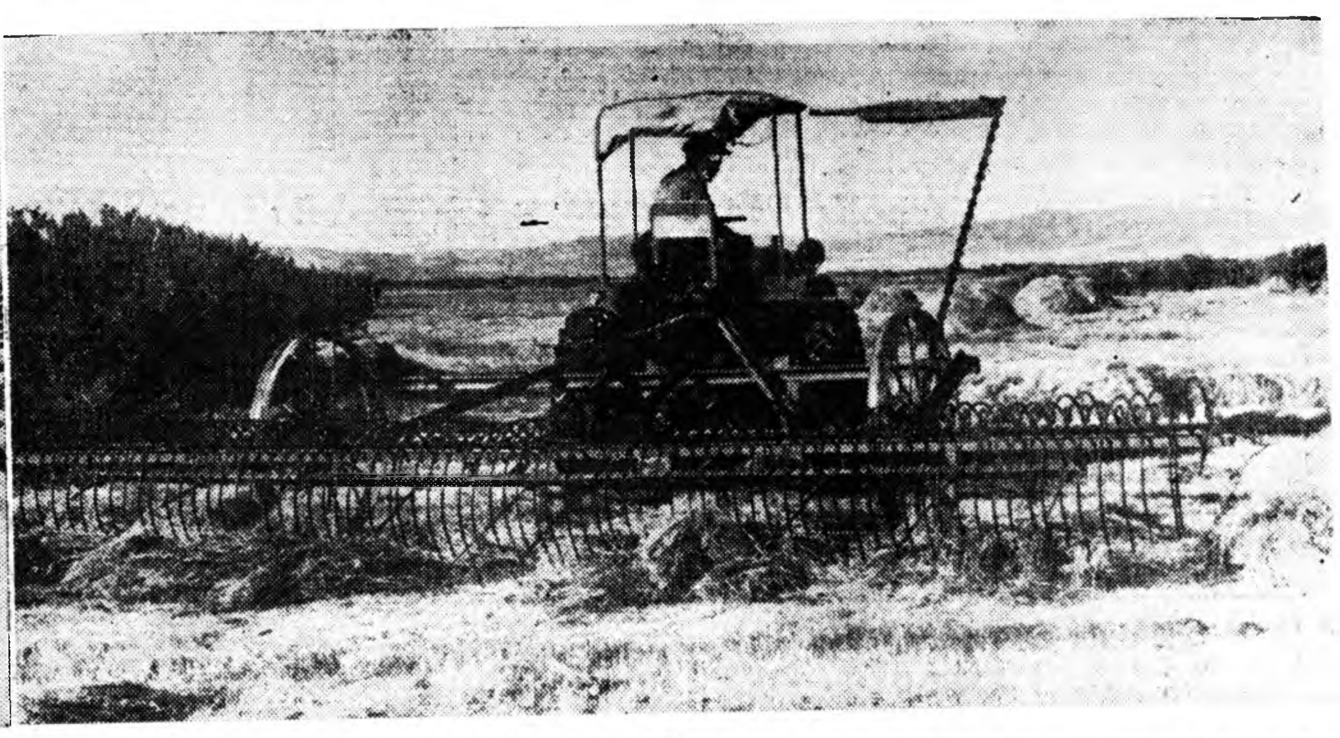

Намаг газарай ногоо мүн лэ һайнаар сабшагдана. Эндэ гар хажууршад Александр Ринчинов түрүүтэй, Дугар Батуев, Шойсорон Очиров гэгшэд мүн лэ ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Үбһэ хуряалгын үедэ Харганаагай 8 жэлэй һургуулиин һурагшад—морин тармууршад Гена Власов, Яков Власов гэгшэд хэнһээшье дутуугүй хүдэлнэ.

Энэ жэлдэ хура бороотой гэжэ хүн бүхэн мэдэнэ. Теэд Шэнэһэтэ нютагай намаг газарые сабшахань бэрхэтэй. Тиимэһээ «С-100» трактораар нүхэд Никита Коломин, Николай Ключников гэгшэд намаг газарые хатаахын тула ханааб малтажа үгэнэ. **(Дээдэхи зураг).**

Колхозой бригадануудай хоорондо социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Колхозой правлени, партийна организаци үбһэ сабшажа байһан хүнүүдэй ажалые 5 хоног бүри согсолжо, даалгабаряа хододоо дүүргэдэг хүнүүд урмашуулагдана. Түрүү бригадада улаан вымпел барюулагдана.

Үүрэй сайхаһаа эхилээд, үдэшын харанхы болотор шэн зоригто ажалай зали замханагүй.

—Үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ хоёр дахин ехэ үбһэ, хоёр дахин ехэ силос бэлэдхэхэ гэһэн уялгаяа дүүргэхын түлөө колхозой гэшүүд хэзээ хэзээнэйхиһээ оролдосотойгоор ажаллана,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Цыбик Балданович Гармаев мэдүүлбэ.

С. Балдуевай фототекст.

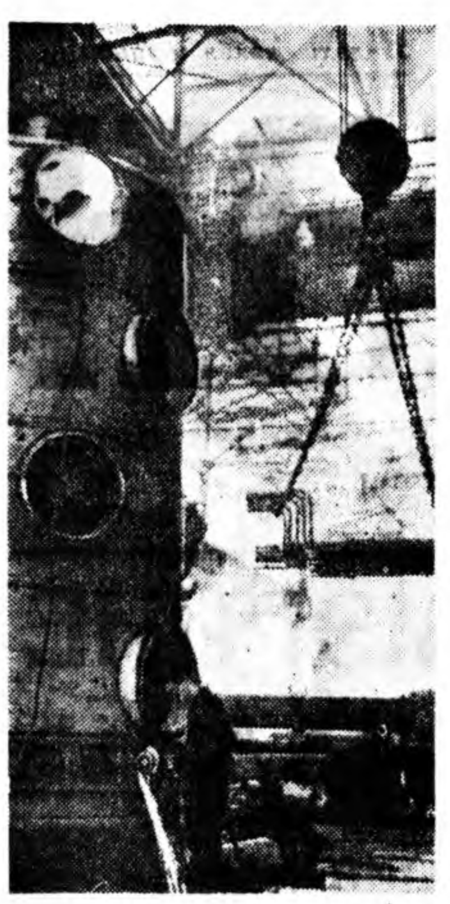

УЗБЕГЭЙ ССР. «Узбекхиммаш» заводой продукци Советскэ Союз дотор хаа хаанагүй мэдээжэ болонхой. Гадна энэ заводто бүтээгдэһэн машинанууд социалис оронуудта, Сири бусад гүрэнүүдтэ абаашагдадаг. Зураг дээрэ: Сирин захилаар холодильник хабсаргажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Тоолоод, тодорхойлоод үзэ

25-30 мянган центнер ехэ мяхан

Залуу мал дутуугаар заһадаг (шэмхэдэг) арга профессор А. А. Байбуртцяп дурадхаһан байна. Эрдэмтын дурадхаһан шэнэ арга орон доторнай үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо байнхай. Үнгэрһэн жэлдэ энэ хүдэлмэри илангаяа Россин федерацида, Казахстанда эмхитэйгээр үнгэргэгдөө: РСФСР-тэ хамта 21,7 миллион эрэ хурьгад, 434,5 мянган тугалнууд, 507,5 мянган эрэ поршоонхо дутуугаар заһагдаһан байха юм. Тиихэдэ манай республикада баһал энэ түрүү арга үргэнөөр хэрэглэгдэжэ, хамта 161 мянган залуу мал шэмхэгдээ.

Энэ оной түрүүшын хахадта Москвада эрдэмтэдэй зүблөөн боложо, залуу малые дутуугаар заһаха арга тухай хөөрэлдөөн болоо һэн. Зүблөөндэ хабаадаһан эрдэмтэд нүхэр Байбуртцянай зохёоһон шэнэ аргые бүримүһэн һайшаагаад, ажахынуудта саашадаа үргэнөөр хэрэглэхыень дурадхаа. Малые дутуугаар шэмхэдэг арга мал ажалай продуктнуудые—мяха, нооһо абалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ аша туһатай байһанаа харуулаа. Урда хэрэглэгдэдэг аргатай сасуулан үзэхэдэ, дутуугаар шэмхэгдэһэн залуу мал өөдэргэн байдаг, түргөөр томожордог юм. Тиимэһээ тэдэ малһаа 15—20 процентээр, заримдаа 30 процент хүрэтэр ехэ мяха абана. Нооһон 15—25 процентээр дээшэлнэ. Энэ аргын ашаар ажахынууд хэдэн мянгаад түхэригэй ехэ олзо оруулна гээшэ. Жэшээлхэдэ, Узбегэй ССР-тэ олон мал дутуугаар шэмхэгдэжэ, 500 гаран мянган түхэригөөр ехэ олзо абтаа. Ажахыда ашаг олзо ехэтэй энэ шэнэ аргые хэрэглэнгүй байжа болохогүй бшуу. Энээн тушаа зүблөөндэ тодорхойгоор хэлсэгдэжэ, залуу малые гансал энэ аргаар заһаха гэлсэгдэбэ.

Сэхыень хэлэхэдэ, манай республикын олохон зоовет-мэргэжэлтэд малые дутуугаар заһадаг аргые тооногүй. Нёдондо республикымнай олон ажахынуудта залуу мал шэнэ аргаар шэмхэгдэһэн юм. Тэдэ ажахынуудай зариманиинь мүнөө жэлдэ дахин хуушанайгаа аргые хэрэглэжэ эхилээ. Энээнтэй хамта эрэ буруу, эрэ поршоонхонууд олооро шэмхэгдэжэ байха байгаад, энэ хэгдэнэгүй. Ойрын жэлнүүдтэ мяха, нооһо ехээр абаха зорилготой байгаад, иимэ байдалтай эбсээд байхада таарамжагүй гээшэ.

Малые дутуугаар заһаха шэнэ арга хэрэглээд, ямар үрэ дүн туйлаабибди гэбэл иимэ: Буряадай хүдөө ажахын институдай һуралсалай ажахын, Онохойн, «Эрдэм», Ивалгын совхозуудай, «Улаан Оронго» колхозой ябуулһан хүдэлмэри дээрэһээ харахада дутуугаар заһагдаһан эрэ хурьгад түрүүшынгээ жэлдэ шэгнүүрээ урдынхиһаа 4—6 килограммаар, эрэ тугалнууд—18—22 килограммаар нэмээһэн байна. Бүри январь, февральда түрэһэн хурьгад, тугалнууд ноябрь һара болотор байхадаа һайса мяхажажа, гүрэндэ тушаагдахаар болоһон байха юм. Дутуугаар шэмхүүлэгдэһэн хурьгад түрүүшынгээ жэлдэ 37—40 килограммтай, эрэ бурууд 270—300 килограмм шэгнүүртэй болотороо таргалаа.

Шэнэ арга юу харуулнаб гэхэдэ: хэрбээ манай республика залуу малаа бүхыдэнь тиигэжэ заһадаг болоо һаа, хонииной мяха абалгые жэлдээ 10—12 мянган центнерээр, үхэрэй мяха 10—15 мянган центнерээр ехэдхэхэ байна. Тиихэдэ эрэ гахайнуудые иимэ аргаар заһахада 10 һарын туршада шэгнүүрээ 9—12 килограмм хүрэтэр ехэ болгоно. Тусхайлан манай республика 100 мянган эрэ поршоонхо дутуугаар заһаһан байбал, гахайн мяха абалгые 6—9 мянган центнерээр дээшэлүүлхэ аргатай. Бүхы дээрээ шэнэ арга хэрэглэлгэһээ республикамнай мяха абалгые 25—30 мянган центнерээр дээшэлүүлхэ болоно бшуу. Энээнтэй хамта, түргөөр томожоһон хонидой нооһоншье ехэ байдаг. Энэ аргын ашаар хэдэн мянган центнер нооһо нэмэжэ абаха аргатай байнабди.

Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ Министерство болон нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүд колхоз, совхозуудай ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табиха, малые дутуугаар заһадаг аргые үргэнөөр хэрэглэхэ тушаа заабари үгэхэ ёһотой.

Шэнэ аргые үргэнөөр нэбтэрүүлхын тулада нютаг нютагуудаар семинарнууд үнгэргэгдэжэ байха байгаа. Ветеринарна хүдэлмэришэдые бултыень энэ аргада һургаха, заабари үгэхэ гээшэ ехэ туһатай хэрэг ха юм. Тиигэбэл малые дутуугаар шэмхэдэг аргые сагһаань үнгэргэнгүйгөөр хэрэглэхэ байнабди.

Зорилго юуб гэхэдэ, манай республика хүдөө ажахын продуктнуудые ойрын жэлнүүдтэ горьтой дээшэлүүлхэ хараатай. Энээниие бэелүүлхэ хэрэгтэ түрүү аргануудай үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байһан дамжаггүй.

А. Косых,
Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент.

Соведүүдэй хүдэлмэри

Оролдосо шадалаа олоной хэрэгтэ

Манай сомондо аймагай томо ажахынуудай нэгэн—Ленинэй нэрэмжэтэ, мүн «Маяк» колхозууд болон Зүүн Мүрэн тосхонһоо Шулуута хүрэтэрхи олон эмхи зургаанууд, предприятинууд ородог юм. Сомоноймнай Соведтэ саг үргэлжын хэдэн комиссинүүд байгуулагданхай, 41 депутадуудай ажахынууд, эмхи зургаануудай хүдэлмэриие шалгаж үзэжэ, дутуу дундануудые усадхаха, һайн юумэ хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ туһа үзүүлдэг, ажалшадай дунда ойлгуулгамжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулдаг юм.

Депутат Константин Трофимович Глянькогой ажал тухай хөөрэхөөр байна. Энэ нүхэрнай үндэр наһатай, аяар гушаад жэл шахуу хүн зонэй элүүрые хамгаалжа, аршалжа ябадат мэргэжэлтэ юм. Тэрэ үни удаан сагайнгаа арбан юһэн жэлые Зүүн Мүрэнэй медпунктдэ хүдэлжэ, тэндэхи харгын хүдэлмэришэд, колхознигуудай дунда хүндэтэй, нэрэтэй болоо. Тиимэ дээрэһээ нютагайнь хүн зон Константин Трофимовичые сомонойнгоо Соведэй депутадаар һунгаа һэн.

Культурно-ажаһуудалай саг үргэлжын комиссиин гэшүүн К. Т. Глянько холо, ойрын фермэ, гүүртэнүүд дээгүүр хододоо ябажа, аргалхынгаа хажуугаар ариг сэбэрые сахиха талаар ехэ хүдэлмэри хэнэ. Мүн шухала, шухала асуудалнуудаар хөөрэлдөө үнгэргэдэг, зарим нэгэнэй ойлгоогүй юумые тайлбарилан хэлэжэ үгэдэг.

Энэ жэлэй эхилһэнһээ хойшо К. Т. Глянько сомоной Соведэй гүйсэдком дээрэ Зүүн Мүрэнэй культурын-зургаануудта, тэндэхи фермэнүүд дээрэ ариг сэбэрэй муугаар сахигдадаг байһан тухай асуудалнуудые табижа, байра байдалыень һайжаруулха хэрэгтэ туһа хүргөө.

Сомоноймнай саг үргэлжын хүдөө ажахын комиссие залуу ветврач, депутат Павел Ринчинович Булгутов хүтэлбэрилдэг. Тэрэ хадаа ажахые һайн мэдэдэг, адууһа малай шэмэ, газар тариалангай ургаса дээшэлүүлхын хойноһоо оролдожо ябадаг хүн.

Энэ хабар колхозуудай тарилгадаа бэлэдхэжэ байхада, комиссиингаа гэшүүдтэй хамта бригада, отделенинүүдээр ябажа, техникэ, үрһэ хүрэнгэ бэлэдхэлгые шалгаад, олон дутуу дундануудые элирүүлээ. Энэ асуудалаар нүхэр Булгутов сомоной Соведэй сесси дээрэ тоосожо, тусхай тогтоол гаргуулаа юм. Тэрэнь колхозуудай тарилгынгаа халуун хаһада һайнаар түхеэрэлгэдэ туһатай байгаа.

Д. Шотхоноев,
Түнхэнэй аймагай Тоорын сомоной Соведэй секретарь.

Комсомолшуудай суглаан

Һаяшаг паровозо-вагонно заводой комсомол эдэбхитэдэй суглаан зарлагдажа, «ВЛКСМ-эй XIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ заводой залуушуулай хабаадалга тухай» гэһэн элидхэл зүбшэн хэлсэбэ.

Туйлаһан амжалтаараа дашуурже, һанаагаа амархагүй, харин урдаа байһан асари ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга боломжонууд, ушардаг алдуу дутуунуудаа түргөөр усадхаха тухай халуун хөөрэлдөөн болоо.

ВЛКСМ-эй XIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө ПВЗ-гэй залуушуул хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллахань дамжаггүй.

А. Новосёлов.

ХҮМҮҮЖҮҮЛГЫН АСУУДАЛ

Бага гээд, баһажа болохогүй

Табан танил нүхэд һаяшаг нэгэ үдэшэлэн оперно театрай оршондо уулзашоод, скверэй захаархи һандали дээрэ үзэһэн, дуулаһанаа хубаалдан хөөрэлдэжэ һуубабди. Үнэтэ эрдэниин дээжээр олон янзын тэмдэгүүдые үбсүүн, энгэр дээгүүрээ яларуулһан үбгэншье, залуушье хүнүүдэй ажалайнгаа үдэрые дүүргээд, амаржа, зугаалжа ябахань аятай. Коммунис гурим журам хиинан бэелүүлэлсэхэ хүндэтэ үүргэтэн—арадай дружинынхид хаа яахан харагдана.

Бидэнэйнгээ дунда эгээн аха захамнай болохо коммунист, пенсионер Иван Львович эдэ зон тээшэ хараад, нилээд удаан дуугай һууһанай удаа:

— Урданай Дээдэ Үдые мүнөөнэй Улаан Үдэтэй жэшэбэл, ерэ наһатай анхадаг үбгэжөөлые хорёодтой бажагар хүбүүнтэй сасуудхаһанай ульгэртэй болохо бэлэй. Дүшөөд гаран жэлэй саана энэ хотын ямар байһые, улад зоной тиихэдэ ямар байдалтай байһые наһажаал хүнүүд һанана бэзэ. Һалхинай хүдэлэмсөөр үйлсэдэ ябахын аргагүй, элһэ шоройгоор шэдэлжэ, бороо хурын оромсоор—хүл табиха зайгүй гэхээр шабар шабха болошоод байгша хамнай.

Ажалша зоной олонхинь үглөөдэрөө хайшан гэжэ үнгэргэхэ тухай һанаан үнөөн болодог байһан юумэл. Харин мүнөө хамаг юумэн һанаһан соо бүтэдэг болонхой. Байдалайнгаа һайжарха, болбосоролойнгоо дээшэлхэтэй хамта хүн зоной абари зан, ажаһуудалынньше эрид хубилалсаа,—гэжэ домоглон яриба.

— Ехэл зүб хэлэнэт. Эдэ бүгэдэмнай коммунизмда ойртожо байһанай гэршэ тэмдэг ха юм. Зүгөөр үхибүүд, залуушуулай дунда ябуулдаг хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэриие үшөө һайнаар эмхидхээ һаамнай, бүрил гайхамшаг байха бэлэй. Энэ талаар горьтойхон дутагдалтай гээшэ хабди. Зарим нэгэн залуушуулай, илангаяа эжы, баабайдаа эрхэлээд, ажал хэнгүй тангаршаажа ябагшадай, «һула табиһан һур» мэтээр аашалха, ниитын гурим журам дабахыень харахада жэрхэбтэр агша,—гэжэ инженер Афанасий Кузьмич һанаагаа зобонгёор ажаглаба.

Энэ мэтээр, ажаһуудалай, ёһо заншалай асуудалаар ярилдажа һуутарнай, бодото баримта болохо гэһэндэл, гожогор нарин үмдэтэй, бутуула болдог шэнги болотор үһэеэ ургуулһан хоёр хүбүүд хараһан лэ хүндөө халдаһаар ерээд, бидэнэй дэргэдэ тогтобо. Илангаяа нэгэнһээнь архиин үнэр ехээр анхилна. Үнинэй мэдээжэ хүдэлмэришэн Степан Гавриловичын хажууда ерээд, «саашаа боло» гэжэ зандаран һагад дурадхаһанай удаа түлхин татаад һуушаба. Саагуур, наагууршье сүлөө һууриин байхыень хараад, сугтаа ябаһан нүхэрынь аягүйрхэһэн янзатай:

—Гоша, ябаял даа. Орой болохонь,—гээдшье үзэбэ.

Харин нүгөөдэнь бүри үсэрэлдэн, бидэндэ олон табые шашажа оробо:

— Хэд, юуд гээшэбта? Юу хэжэ һуунабта? Таанаршье барга бүдүүлиг сагта түрэһэн, үдэһэн зон гүбтаа даа. Харин бидэнэр, мүнөөнэй залуушуул, шэнэ үеын хүнүүд, коммунизм байгуулагшад гээшэбди...

Мантай һууһан багша Максим Елисеевич угаа анхаралтайгаар шагнаһанай удаа:

— Мүнөөнэй совет залуушуул һайн һайхан сагта түрөөд, эрхэ жаргал эдлэн, эрдэм бэлигээрээ, ажал хэрэгээрээ түрүү хүн түрэлтэнэй түүхэдэ оролсожо байһаниинь гайхамшаг. Теэд иимэ байдал гансата бии болошоогүй, хэдэн үеын хүнүүдэй тэмсэлээр, оролдолго хүсэлэнгөөр коммунис общество байгуулхаяа байнабди. Хуушанай юумэ хуу муу бэшэ, харин ажалша зондо ашатай туһатай олон юумэн шэнэ байгуулалтын үндэһэ һуури бололсонхой гэжэ баһал мэдэхэ хэрэгтэй. Үбгэ эсэгэнэрэйнгээ, эжы абанарайнгаа хүсэ хүлһэеэ гаргаһые, шуһаяашье адхаруулха баатай болодог байһые мартажа болохогүй,—гэхэдэнь, огсом хүбүүн гансата һэмээхэн бодоод, саашаа ябашалай...

— Һаяхан автобусоор город ерэжэ ябахадамнай, дун сагаан толгойтой, һухай таяг тулаһан үбгэн Брянскһаа удаадахи тосхондо хүрэтэр билет абажа оробо. Тээ ябад гэһэнэй удаа, һууха газар үгы юумэ аа гү гэжэ һанаһан янзатай, һарабшалан хараашалба. Түрүүшын рядта һууһан, пюуртаа хэдэн һорьбо ялантай хүбүүндэ хандан:

— Залуу нүхэр, түр зуурахан хүлыем амаруулхагүй гүш даа?—гэбэ. Нүгөөдэнь ууртай шагаар:

—Би өөрынгөө һуурида һууналби. Тэрэ хойгуур һуури бии бэшэ гү,—гэжэ убай-һэшхэлгүйгөөр харюусаһыень дууlaһан олонхи хүнүүд толгойгоо һэжэрэн, доро дороо гүбэр шэбэр гэлдэбэ. Нилээд олон хүн нэгэ доро бодожо, һууриияа дурадхаа һэн.

Таягтай үбгэн нүгөө рядта һууһан хүдэр улаан шарайтай, уран зулгы басаганай һууринда һуугаад, үнэн зүрхэнэй баяр хүргэн маһархыень харахадаа, сэдьхэлэй долгисол намдаа. Тэрэмнай «Байкальский» совхозой түрүү һаалишадай нэгэн, коммунис ажалай ударник Мария Тарасова байгаа.

***

Ахир aaраг ябадалтанай үдэр бүри үсөөржэ байһаниинь мэдээжэ. Теэд нэгэшье тиимэ хүн байбал, «мууһаа муу, модонһоо хөө» гэдэгтэл зарим нэгэн һэбхишэг хүнүүдтэ муу нүлөө халдахаажа магадгүй ха юм. Тиимэ хадань, һургуули болон түрэлхидэй, ниитын эмхинүүд болон бүхы зоной зүгһөө, гурим журам сахиха үүргэтэй зургаануудай зүгһөө, тобшолон хэлэбэл бүгэдэ ниитын зүгһөө үдэр бүриин анхарал табижа, хүн бүхэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ илангаяа шухала байна даа гэлсээд, хөөрэлдөөгөө дүүргээ һэмди.

Р. БАЙКАЛОВ.

„Агитаторай блокнодой" 13-дахи номер

КПСС-эй Буряадай обкомой пропаганда, агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 13-дахи номер буряад хэлэн дээрэ барлагдажа, хэблэлһээ гараба.

Блокнодой энэ номерто политическэ гэгээрэлэй байшангай консультант **В. Залкинагай**—«Бүгэдэ ниитээрээ бүримүһэн буу зэбсэг хуряаха гээшэ мүнөөнэй гол зорилго» гэһэн хөөрэлдөө хэхэ материал түрүүшын хуудаһануудта толилогдоо. **Б. Байминай** мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар «Һүсхээр һаахын түлөө», В. Баташевай—«Үргэлжэдэнь оньһожоруулнабди» гэһэн түрүү дүй дүршэл тухай статьянууд энэ номерто оруулагдаба.

Хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Б. Сампиловай—«Хайшан гэжэ газар дэ[...]
дарахаб» гэһэн стат[...]
холтой.

Уласхоорондын [...]
Алжир арадай илал[...]
мүн Африкадахи Руа[...]
ди гэжэ һүүлшын [...]
дэбисхэр дээрэ эмхи[...]
Руанда ба Бурунди [...]
даанхай гүрэнүүд ту[...]
риалнууд номерой [...]
хуудаһануудта толил[...]

Хэзээ хубилалта хэгдэхэб?

(Мухар-Шэбэртэ худалдаа наймаан хангалтагүй)

Ажалшадта эд бараа наймаалха хахад жэлэй түсэб 102,6 процент дүүргэгдэө. Аймпотребсоюзай правлени соо баясама иимэ тоо, баримтатай танилсаад байхадаа: «Ёһоор лэ гээшэ, яһалал хүдэлжэ байгаа юм байна!», гэһэн бодолдо абтажа, тэдэнэй хэрэг ажалаарнь улам һонирхохо ушартай бологдоо һэн. Мүнөө үедэ аймаг дотор бүхыдөө 86 магазин гэхэ гү, али тэндэнь 300 шахуу хүдэлмэришэд хүдэлдэг. Гадна һуурин газар бүхэндэ столовонууд бии юм.

Даб дээрэхи энэ баясама үрэ дүн бидэнэй һанаа сэдьхэл хүсэд хангаа ха гү? Үнэхөөрөө тэдэнэр магтуулмаар, зуун хубида хүрэмөөр уялга түсэбөө дүүргэжэ, хэрэг ажалаа эмхидхэнэ гү?

ҮНЭН БАЙДАЛЫНЬ ЭЛИРЭН ГЭХЭДЭЭ...

Эндэхи Мухар-Шэбэрэй сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Максимов) худалдаа наймаанай талаар гол һуури эзэлдэг юм. Энэ сельпогой мэдэлдэ 24 магазин, нэгэ столово, пекарни бии. Сельпо хахад жэлэйнгээ түсэб арай гэжэ 99,7 процентдэ хүргөө.

Теэд ажалшадай эрилтэ хэрэгсэл ямараар хангагдана гээшэб? Захаһаа абан шүүрдэхэ болоо һаа, жэжэ божо шухала хэрэгтэй зүйл — тамхин, бритвэ, крем эндэхи магазинуудта үзэхэмшье гээ һаа олохогүйш. Дурсагдаһан зүйлнүүдэй худалдаанда тон хомор байдаг тула тэдэнь хүртэмжэгүй байдаг. Ушар иимэһээ мяха, тоһон мэтын зүйлнүүдые худалдаанда табингүй, элдэб хуурмаг аргаар нюуха, хабшаха ябадал үшөөл үзэгдэһөөр. Баримта холуур бэдэрһэнэй хэрэггүй. Аймагай тосхондохи наймаалагшагүй магазин жэшээ болгон абаад үзэе. Бүри һаяхан эндэхи магазинай хүдэлмэрилэгшэдэй тоһо, маргарин, ээдэмэл һү худалдан абагшадһаа зорюутаар нюужа байһыень ниитын инспекторнууд нүхэд Карпенко, Чулкова гэгшэд элирүүлээ бэлэй. Теэд шалгалтын дүнгөөр ямаршье хэмжээн мүнөө хүрэтэр абтаадүй.

Анхармаар эндэ үшөө юун бииб гэхэдэ, урзанда жэлһээ хойшо һанамжа, дурадхалайнь дэбтэртэ 6 гомдол бэшээтэй. Энээгээрнь Мухар-Шэбэрэй сельпо нэгэтэшье һонирхоогүй, зохихо хэмжээ абаагүй байха юм. Тиихэдэ энэ магазин үшөө коммунис ажалай коллектив болохын түлөө мүрысөөндэ оролсонхой... Зорилһондоо хүрэмэ, биратай һайнаар ажаллаагүй аад лэ, иимэ арюун солото, хүндэтэ зэргын түлөө яагаад тэмсэхэ эрхэтэй болохо болоо юм? Бүришье һаа гайхалтай?

ХИЛЭЭМЭН ТУШАА ХЭДЭН ҮГЭ

Мухар-Шэбэрэй сельподо мэдэлтэй шэнэ түхэлэй механизированнэ пекарни ашаглалгада оруулагдаһаар нилээхэн саг боложо байна. Иимэ пекарни республика доторнай мүнөөшье үсөөн байһаар.

Тэрээн тушаа тобшохоноор тогтобол, энэ пекарни ямараар хүдэлнэ, хэр һайн шанартай хилээмэ баринаб? Ажалшадай эрилтэ хэрэгсэл хүсэд хангана гү? Үгы даа. Ямар ушар шалтагаанһаа эндэ иимэ байдал тохёолдохо болооб? Энээндэ хэн харюусахаб?

Райпотребсоюзай түрүүлэгшэ нүхэр Фомин:

— Минии һанахада,—хүнүүд лэ зэмэтэй... Тэдэнэр оньһон аргаар тодхогдоһон түхеэрэлгэнүүдээ шадамар бэрхээр тааруулан табижа шаданагүй ха юм.

Зай, тиихэдэ, Мухар-Шэбэрэй сельпогой түрүүлэгшэ нүхэ Максимов ямар һанамжатай, юун гэхэ байгаа хаб? Шагнаял даа.

— Эндэ хүнүүдшье зэмэтэй бэшэ. Анхандаа хамаг түхеэрэлгэнүүдыень (илангаяа хилээмэ болгодог таһаг) таарамжагүйгөөр зохёогдоһон лэ байгаа хаш...

Эдэ хоёрой үгүүлэл тайлбариһаа ямар тобшолол хэхээр гээшэб? Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, мүнөөшье а[...]
муу шанартай хилэ[...]
далдагдаһаар лэ бай[...]
Хэзээ эндэ эрид х[...]
хэгдэхэб, бү мэдэе.

Тэрэшэлэн РПС-эй[...]
столово, закусочно [...]
Столовошье үнэтэй [...]
лой зүйл бэлдэбэшье,
дөө хүдэлһ[...]
рэ зүүдэг. [...]
тэндэхи [...]
тухай онсо [...]
хэлэмээр. Э[...]
түлэб лэ хо[...]
аянда ябагшадые эде[...]
зүйлөөр таһалгаряагү[...]
ха зорилготой байһан
тэрээндээ хүрэжэ ху[...]
Юундэ? Ямаршье са[...]
ороболтнай, буфет мэ[...]
эндэ байхагүй. Үсөөх[...]
тобшолбол, үдэшэ үг[...]
һогтуу, галзуунарай [...]
дэн байдаг ёһотойл[...]
уһанай» харанхы углу[...]
шонхой. Энээн тушаа [...]
эхэнэрнүүдэй съезд [...]
шанга шүүмжэлэл [...]
байна. Теэд хэмжээн [...]
гүй байһаар.

ЭГЭЭН ХҮНДҮҮЛ[...] АСУУДАЛ

**Шэнэ мүнгөөр 13.9[...]
риг...** Һүүлэй 2 жэлэй[...]
да эндэхи аймпо[...]
иимэ үри шэрэдэ оро[...]
затаа бшуу. Яахадаа[...]
нэй гол шалтагаан [...]
хын тулада хүндүүлх[...]
нэгэ асуудал дайраж[...]

Худалдаа наймаана[...]
мэридэ бэлигтэй бэрх[...]
шударгы хүнүүдые о[...]
лэдхэхэ, хүмүүжүүлэ[...]
ха хэрэг эндэ хүсэд [...]
ногүй.

Эгээл тиимэһээ эндэх[...]
мэришэд наймаала[...]
тон дуталдадаг, га[...]
дээрэһээ дайралдаһа[...]
нүүдые ажалда абада[...]
гээд тэдээндэ гүрэнэй [...]
гэ зөөри найдадаг ба[...]
Нэгэ жэшээ. Аймагай
продмаг имагтал на[...]
шагүй дээрэһээ хахад
хаалтатай байба. Тии[...]
талаан болоходоо, хү[...]
тын областьһоо найм[...]
Медведева олдошобо [...]
рэнь оройдоол 20 хоно[...]
шада найман хүлтэй [...]
339 түхэриг хүрэтэр [...]
рөө «хиидхүүлбэ» ха[...]
нэй хойшолон эли ю[...]
Уданшьегүй баһал ма[...]
хааха ушартай боло[...]
Тиихэдэ аймагай түбэ[...]
ной үйлсэдэхи мага[...]
уршаг шалтагһаа бол[...]
нөөшье хэдэн һараар [...]
хай.

Аймагай гүйсэдхэх[...]
тедэй худалдаа на[...]
штатнабэшэ таһаг [...]
магазинай хүдэлмэри [...]
гүй, зүблөөн дээрэ[...]
хэлсээгүй.

Эндэхи райпотребсо[...]
тэлбэрилэгшэд хууша[...]
римаа орхихо ёһотой.

Ч-Ц. Са[...]
манай тусхай [...]

ЛЕНИНГРАД. С. М. Кировэй нэрэмжэтэ «Электросила» заводой барилгашад 100 мянган киловатт хүсэтэй 5-дахи гидрогенератораа бүтээбэ. Энэнь Кама мүрэн дээрэ баригдажа байһан Воткинско ГЭС-тэ тодхогдохо юм. Зураг дээрэ: Воткинско генераторые эльгээхэеэ байна. ТАСС-ай фотохронико.

ЗАЛУУ ШҮЛЭГШЭДЭЙ АЯЛГА

ТҮРЭЛ ҺАЙХАН ТҮНХЭНДЭМНАЙ... И. ДЕНИСОВЭЙ фотоэтюд.

[Б]уряадай уран зохёолшодой [с]оюзһаа тобшо мэдээсэлнүүд

I

[Б]уряадай уран зохёолшодой Союзда һаяхан хамтын [х]ан боложо, литературоведүүд А. А. Белоусов, Ц. А. [Д]арнимаев болон «Һүүлшын сухарилта» гэжэ рома[н]автор Исай Калашников гэгшэд Буряадай АССР-эй [уран] зохёолшодой Союзай гэшүүд боложо нэгэн дуу[гаар] абтаба.

II

[М]эдээжэ уран зохёолшо Намжил Гармаевич Балдано[ай] [х]уурадхалаар буряадай бүхы уран зохёолшод түлбэ[ригү]йгөөр нэгэ ном гаргажа, эб найрамдалай фонддо [ор]гаая оруулхаяа байһанаа мэдүүлбэ. Тус номынь [...]гша ондо Буряадай номой хэблэлээр гараха юм. Тэ[ндэ] соо арадуудай хоорондын эб найрамдал, хани ха[р]ьсанда зорюулагдаһан шүлэгүүд, рассказууд ороходо [ю]на.

III

[Б]уряадай гүрэнэй номой хэблэлэй уран зохёолой 1963 [онойн] түсэб уран зохёолшодой хамтын суглаан дээрэ зүб[шөө]рэн хэлсэбэ. Шэнэ гараха номуудай тоодо Ж. Бал[дан]жабоной «Дабаан» гэжэ роман, Цэрэн Галановай, [...] Цыденовэй, А. Жамбалдоржиевай шэнэ повесть[нүү]д болон бусад зохёолнууд ороно. Гадна Буряад поэ[зиин] шэнэ антологи бэлэдхэгдэн, гарахаар хараалагдан[...]

Буряад шэнэ номуудай таһаг дээрэ

Ц. Галсанов. Дуунайм дээжэ. Шүлэгүүд, дуунууд, поэмэнүүд.

Ч. Цыдендамбаев. Талын аадар. Рассказууд.

Ц. Будаев. Нютагаймни шубууд. Хүүгэдэй шэмэглэмэл номхон.

Ц. Жамбалов. Наран толгой. Уянгын шүлэгүүд.

Ц. Хамаев. Сагаан сэдьхэл. Рассказууд.

Ц. Галанов. Дулмаадай. Повесть болон рассказууд.

Н. Дамдинов. Харгын талаан. Шүлэгүүд.

[Бур]ядай аман зохёол [су]глуулха, шэнжэлхэ

[...]ад араднай аман зохё[ол]оор баян юм. Дуунууд, туу[жа], [до]мог, онтохон, үльгэр[ээ] [...]огоо араднай бүхы ута [түүхэ]ынгаа үе үеын түүхэ, [ба] бодол, хүсэлнүүдээ [харуулжа] [ябаһ]ан байха юм. Түүхын [...] табсанда арад зон [...]өө ажал хүдэлмэридэ [...] ехэтэй байһанаа, ор[ш]ойроһон түрэл байгаали[...]уратай байһанаа, хүн [зо]нэй хуби заяанай зол[...]ихые хүсэдэг байһанаа [...]ескэ зохёолнууд соогоо [...]даг байгаа.

[Фо]льклор гээшымнай ара[дай] [ис]кусствын түйлай нангин [...] байһан туладань, урдан[...]шо эрдэмтэд—литера[туровед]үүд тэрэниие ехэ һо[нирхожо] шэнжэлдэг байһан юм. [Ха]рин арадуудай фольк[лор] [...]эшэ үшөө хоёр зуугаад [жэлэй] саанаһаа шэнжэлэгдэ[жэ] [эхи]лээ.

[Бур]адай научно-шэнжэлэл[гын] [ин]ститутда зунай хаһын [экспед]ици эхилэнхэй. [Ар]ад аман зохёол шэнжэ[лхэ] [...] ехэхэн хүдэлмэри хээ, түрэл нютагайнгаа олохон газарнуудһаа тоо томшогүй ехэ зохёолнуудые суглуулһан, шэнжэлэлгын номууд, хүдэлмэринүүд хэблэлээршье гараһан байна.

Мүнөө шэнжэлэлгэ үргэлжэлһөөр. Хэды тиибэшье республикын олон нютагуудай аман зохёол хүсэд шэнжэлэгдээгүй байһаар.

Энэ жэлдэ фольклор шэнжэлэгшэдэй экспедици Ойхон арал ошобо. Ойхон арал гээшэмнай арадай аман зохёолоор тон баян нютаг ха юм даа. Экспедициие филологическа наукын кандидат М. П. Хомонов ударидана. Мүн энэ бүлгэмдэ мэдээжэ фольклорист, этнографууд С. П. Балдаев, Н. И. Мадасон, литература ба фольклорой таһагай научна ахалагша сотрудник Г. О. Туденов, А. И. Уланов, Москвагай этнографиин дээдэ һургуулиин аспирантка К. Д. Басаева, залуу поэт Д. Дамбаев гэгшэд оролсоно.

Экспедицээрхин арадай домог, туужа, угай бэшэг, суглуулжа, хайшан гэжэ энэ дайдада буряадуудай үдэһэн, элдэбын гол горход, нуур, хада уулануудай бии болоһон, географическа үнгын нэрэнүүдэй хайшан гээд нэрэшэһэн тухай бэшэжэ абаха зорилготой юм. Мүн арадай дуунуудта бага бэшэ анхарал хандуулагдаха.

Советскэ үедэ зохёогдоһон арадай аман зохёолнуудаар экспедици илангаяа һонирхоно. Шэнэ үеын хүнэй сэдьхэл һанаан мүнөө замбуулиниие дабуулжа байһан, атом хүллэжэ байһан сагта урданай хүнэйхидэ ороходоо тон ондоо ха юм. Арад шэнэ удхатай үльгэр, дуу, домог зохёоно.

Экспедици урдань XIX зуун жэлэй һүүлдэ мүн XX зуун жэлэй эхеэр манай эндэ байһан политическэ сүлэлгын хүнүүдэй хөөрөөнүүдые бэшэжэ абаха юм. Экспедици ольтирогой арад зон тухай этнографи суглуулха түрын, найрай, архиин, мунгалгын, хэб, үдэшэлгын, угталгын, уусын дуунуудые бэшэжэ абаха, урданай ажаһуудалай ёһо гурим заншалай, эдеэ зүйлэй зэр зэмсэгэй ямарнууд байһые шэнжэлхэ юм.

Шэнжэлхээ мордогшод техническэ түхеэрэлгээр һайн: магнитофон, фотоаппарат гэхэ мэтэ бии.

Иигэжэ арад зоной бүтээһэн аман зохёолые суглуулха, шэнжэлхын талаар, тэдэнэй хэлэ, заншал, ажаһуудал гээшээр ехэхэн хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

И. Ярневский,
БКНИИ-гэй литература ба фольклорой таһагай сотрудник.

ЖАРАНТАЙ

(ОНТОХОН)

[...] жэмгэртэ
[Жар]антайхан һуудаг бэлэй.
[...] адуулжа Жарантайн
[...]ань бооридо ябатарань,
[...]лайгаа тамшаан
[...]анаса энезһэн
[...] хахир абяан
[...]ын захаһаа гараба.
[...]ашагүй хажуудань
[...]нгүй муухай амитан
[...] боложо, баһан татан:
[—] Байза ши, юугээ намда үгэхэбши.
[...] энэ адуулагша малаа гү, али
[...]гэжэ ябагша бэеэ гү—гэбэ.
[...]ннии бүлэ сурба юумэл.
[...]гүй болоо һаа, үхэхэл.
[...]мнии алажа,
[...]лжэ эдииш даа.
[...]хан болгохын тулада
[...] Түдэб абын хутага
[...] бэшэ хэрэгтэй байха.
[...]шье бэшэ юумээр
[...]шье мяха даалгахагүйш —
[...] урдаһаань харюусаба.
[—] Абатаншни хаанаб,
[...]ла ошохом бы?
[—] [Ю]ушье бэшэ даа абатан.
[...]ань лэ мохоо болоо һэн.
[...] дарханай бүлюудэ
[...]а хурсадаагүйдэ
[...] дахаяа болиһон
[...] байха даа,—гэбэ.

— Бүлюунь хаанаб?
— Хүнты абын тэргэ соо.
— Ошохом бы?
— Даажа өөрөө асархагүйш.
Даша абын ама сагаан
Азаргаһаа бэшэ
Амиды мал даажа
Асархагүй байха даа.
—Азаргань хаанаб?
—Азаргашье, яашахаб, байгаа бэд даа.
Азаргаяа барихань лэ асуудал даа.
Ондин абгын ургаһаа бэшэ
Ондоо юумээр шортоо даа!
—Абагатаншни хаанаб?
— Далайн саана.
— Бараг дүтэ юм хаям.
Байза, шамдажа ошохом,—
Гээд даб гэн забдахадань,
— Ондин абгын гарһаа юумэ абажа
Олон лэ хүн ядаа юм даа. Тэрэмнэй
Олигой ехэ хүсэтэй баатар бшуу даа!
Түлгын шэнзэн шулуу түүжэ,
Толгойдоо горьё болгон зүүгшэ гэбэ.
Зуһаг түлгын шэнзэн томонууд
Зуу найман шулуу үлхэжэ зүүгээд,
Ондин абгында ошожо ябаһаар
Оёоргүй далайда шэнгээ һэн ха даа.
Хүсэтэ зэбсэг, хүлэг мориндоо
Хүнэй хүбүүн найдажа ябаһандаа
Аюулта дайсанаа тиигэжэ
Алажа шадаа юм гэхэ даа.

Ц. Бимбаев.

В. ПЕТОНОВ

Һаалишадай дуун

Түнхэнэй аймагай «Саянай» совхозой түрүү һаалишад Ангархаева, Дашиева, Матуева гэгшэдтэ зорюулнаб.

Эртын улаан наранаар
Ажал манай захална.
Алтан гарай уранаар
Һүмбэй далай адхарна.
Һаалишадай хүсөөр
Һүнэй далай дэбэрнэ.
Һаалишадай хүсөөр
Хүнэй байдал һайжарна.
Үүрэй хираан мандажа,
Үлгэн дэлхэй гиигүүлнэл.
Уураг дэлэн бажуужа,
Уран басагад эблүүлнэл.

Арбан хургаа амаруулан,
«Ёлочкороо» шобтороё.
Арбан толгойн орондо
Зуун толгой шобтороё.
Табан хургаа амаруулан,
Техникээрээ шобтороё.
Табан толгойн орондо
Табин толгой шобтороё.
Һаалишадай хүсөөр
Һүнэй далай эбхэрнэ.
Һаалишадай хүсөөр
Хүнэй байдал һайжарна.

Залуу наһанайм тангариг

Сортоо залуу наһамни
Шортоо намай тамалнаш.
Эмниг дошхон зүрхэмни
Ээлүүдгүй булгин хүлгэнэл.
Үгы! Бэеэ бариит даа.
Үлгы—ногоон нютагһаам,
Үреэ жороо моридһоом
Үлүү юугээ олохобши!
Түүхын мөөрын эршэдэ
Түүхэй бодол хэрэггүй.
Түрэл арадайм замда
Түргэбшэ дуун хэрэггүй.
Намаа сэсэгтэ орон
Нангин минии Буряад лэ!
Ухаанай гүндэ орон,
Уран минии Буряад лэ!
Баян хэшэг дэбэрһэн
Бардам омог Буряадаа
Түүрээн магтан шадаал һаа,
Түрэһэн хубияа харюулхаб.
Үнэн зоригни шамдаа
Үрэтэй болохоб мэдэ!
Урамдааша зээрэг буга,
Үрэмдөөшэ шахтёр хүбүүн—
Минии шүлэгэй дээжын
Миндаһан хүбшэргэй мүн.
Баргажанай алтан булган,
Байгалай загаһаша басаган
Минии шүлэгэй дээжын
Миндаһан хүбшэргэй мүн.
Хориин суута депутат,
Ториин дууша делегат
Минии шүлэгэй дээжын
Миндаһан хүбшэргэй мүн.
Дэлгэр иимэ нютагы
Дэлхэйдэ бэдэрээд яахамниб.
Үрэнь түрэһэнөө мэдэрээд
Үргэн Буряадаал магтахаб.
Сортоо залуу наһамни
Шортоо тамалаа бэшэш.
Сортоо залуу наһамни —
Шүлэгэйм булаг гээшэш!

Чимит Дарибазарон.

Лопсон ТАПХАЕВ

ЦЭРЭН АХАЙ

«Буряад орон» гэжэ дуунай автор, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эдир залуу ами наһаяа үгэһэн поэт, нютагайнгаа хүбүүн Цэрэн Зарбуевай мүнхэ дурасхаалда зорюулнаб.

Би шамай үзөөгүйб, Цэрэн ахай,
Бэеэр хэр һэмши? Ямар шарай,
Ямар галтай нюдэд
Ягаан сэсэгтэ
Тооро нютагаа,
Тооһон соо бургаһан дүүнэрээ,
Эжыгээ,
Эжэл нүхэдөө,
Томоотой буурал үбгэдыешье
Баярлуулха,
Гэрэлтүүлхэ шанартай һэм?
Би шамай танихагүйб, Цэрэн ахай,
Танихагүйшье һаа, «Цэрэн ахай» — гэнэб.
Дүрэ зурагыеш үзөөгүйб, Цэрэн ахай,
Дура зүрхыеш зүгөөр лэ һайн мэдэхэб.
Мэдэнэб:
Хэнэй урда Хэнгэргэ өөрөө
«Хэнгэргэб» гэжэ нэрээ нэрлэдэг бэлэй!
Мэдэнэб:
Байгал үргэн далай шэнги
Бардам һонор сээжэтэй бэлэйш.
Саян үндэр уула мэтэ
Сагаан үндэр бодолтой бэлэйш!
Тэрэ сээжэш дуунай долгёор һэргээ һэн.
Тэрэ бодолш дали болон жэргээ һэн.
Би шамай үзөөгүйб, Цэрэн ахай,
Үзөөш, магад, ши түрэһэн тухай гэршэлгым.
Үсөөн үгэтэй үлгым дууе шагнаа гүш?
Зүгөөр би мордолгынш зарлиг уншаагүйб,
Шагнаагүйб шархатаад шинии тэршэлхы...
Алтан мундаргаш арбайн нюдэндэш харагдаа бэзэ,
Алтан оройдонь гараад ябаһандли һанагдаа бэзэ.
Ангаһан хоолойдош һүүлшыншни шүлэг бөөгнэржэ,
Барилгаша маанадай балсангууд өөһэдөө шархиран,
«Байгал үргэн далай», — гээд, дуулажа байһан мэтэ.
Энэ дуун сооһоо, Цэрэн ахай, шарайшни
Энеэн урдам бодожо ерэһэн мэтэ.

Ц. ГАЛАНОВ.

ГЭДЭРГЭЭ БҮ ХАРА

(Шэнэ повестьһоо бүлэг)

Баруулжа зүүлжээ гонзогор, урагша хойшоо хэлтэгы нэлэнхы сагаан тала эзэлһэн Хэжэнгэ нютагые, түхэреэн Хэжэнгэ гэлсэдэг.

Теэд хэндэшье, мүнөө олые мэдэхэ болоһон Сандандашье түхэреэн бэшэ гэжэ хэлэниинь эрьелдэхэгүй юм...

Даржаа үбгэниие наранай урда, Хэжэнгын дээдэ тулга болохо һэбхеэн уула дээрэ гараһан, үдэһөө үнгэржэ байхада, хүдөө табиба.

Арбаад шахуу машинанууд хойно хойноһоо һубарилдан, аргаахан үхэһэд тээшэ ошобод.

Даржаагай амидыдаа машинада шэрүүлээд ябахаһаа байха, түрүүн һуужашье үзэһыень хараһан хүн энэ олон, хүдөө табяаша нютагай зон соо хомор байба.

Даржаагай бага хүбүүн шофер Дамдин машинануудые толгойлон, эгээ түрүүлэн Улаан хадада хүрэжэ ерэбэ.

Хэдэн шииираг хүбүүд урид олгогдоһон газар хэмжээд, хүрзэнүүдээр малтажа оробо. Даржаагай олон түрэлхид аха заха хүнэйнгөө наһа бараһанда бахардан, хонид шэнги шэнэ газартаа монсогойршоод, сабшалаагүй нюдөөр хараад байбад. Даржаае гушаад ондо эдир залуудаа ангиин дайсанай һомондо алагдаһан, энэ нютагта колхоз байгуулхын түлөө эрид тэмсэгшэдэй нэгэн, дүү хүбүүниинь болохо большевик Бадмын хажууда хүдөөлхэ гэжэ шиидэһэн байгаа.

Бадмын хүүр хажуудань, шүргэ хорёо соо байна. Дээрэнь саһа борооһоо улаан шэрээ бууршаһаншье һаа, энэ тойроод олон мянган мааниитай, маанигүй хүүрнүүд соо табан хушуун ехэ элеэр эрмэгтэн харагдана.

Нүхэ малтаагүй сүлөөтэйшүүл машинануудһаа бууһаар, наһа бараһан түрэлхидөө, түрэлэйнгөө хүнүүдые бэдэрээд, үхэһэд соогуур тарашабад. Улаан хада ерэһэн эдэ зоной дүтын нэгэ хүн заал һаа, эндэ хэбтэһэн байгаа.

Сандан баһа машинаһаа буумсаараа, хадын бүри оройдо зэргэлжэ хэбтэһэн эхэ эсэгэ хоёройнгоо хажууда ошожо, дээрээ тэмдэг модогүй, газартай тэгшэ болошоһон хүүрнүүдынь таамаглан олоод, дээрэнь хэдэн адха шорой хаяад һөөргөө бууба.

Хүн зон Бадмын хүүрые олоороо тойроно, аргаахан хоорондоо хөөрэлдэнэ.

— Мүнөө Бадма ябаа һаа, хэдытэй байха гээшэ һэм?

— Даржааһаа хэды наһа дүү бэлэй?

— Залуул хүн байгаал даа, би үсэгэлдэр болоһон шэнги һананаб.

— Гайхал юун байхаб, бултадаа эндэ хэбтэхэлди даа.

— Газар хубааха, ламануудые, баяшуулые үлдэхэ гэжэ суглаан болоод лэ, тэрэ һүниндөө Бадма үгы гээшэ һаабза?

— Бүри хожомшог үты бэшэ һэн гү? Тиихэдэ баһа гайтайл саг байгаал даа, — гэжэ байжа эдэнэй хэлсэхые Сандан шагнаархан, холошог абяагүй байшаба.

Санданһаа энэн тухай һурахаа яана гээшэб, бултыень хэлээд үгэхэ һэн, нэгэшье юумэ тэрэ мартаагүй.

Сандан Бадмада бүхы наһандаа атаархаһан юм. Тэрэ Даржаа Бадма хоёртой нэгэ голой, түүдэбшын нааданда сугтаа ябадаг байһан байгаа. Сандан Даржааһаа хэдэн наһа дүү, харин Бадматай сасуугша һэн. Тэрэ Бадматай үелхэ, хэһэн юумыень хэхэ, ябаһан газартань ябалсаха гэжэ багаһаа хойшо айхабтар эрмэлзэдэг юм һэн. Энэнь хүсэлдөөшьегүй гэжэ яажа болохоб, колхозой тогтоһоор Сандан түрүүлэгшэ, бригадиршье боложо үзөө, мүнөөшье шэнэ совхозой һайн хонишон нэрэтэй ябана, харин Бадма гушаад жэлэй саана энэ газар доро ороод хэбтэнэ.

«Теэд мүнөө Бадма ябаа һаа, юу хэһэн байха байгааб? — гэжэ һанаад орхиходонь, Санданда мүнөө өөрынь наһан гэнтэ үнгэ зүһэгүй, сог залигүй болошобо.

Бадмые мүнөө хүрэтэрнь шууяан, олон зоной хэлэн дахажа ябаһан зандаа. Харин Санданай хэншье болоходо, нэгэтэшье ехэ хөөрэлдөөн болоогүй, шууяан нэрьеэн тэрэниие аадар бороогой хадаар манараад үнгэрһэндэл тойрон гарадаг байгаа.

Бадма Санданда хододоо залуугаар һанагдадаг мүнөөшье тэрэ наранда ангажа, бороодо сохюулжа далияа тэниишэһэн шляпаяа арадаа бараад, буурал бэшэ, сагаан, сагааншье бэшэ хабартаа хөөбэрлэжэ эхилһэн боро саһан шэнги толгойгоо столбын шэл сооһоо энеэбхилһэн залуу хүбүүнэй урда, эсэгэнь мэтэ, гунхуулан байба.

— Иихэдээ, Бадма, бү үбгэрөөб, —гэжэ тэрэ шэбшэбэ. — Теэд Бадмагүйгөөр, тэрэнэй эхилһэн хэрэг үргэлжэлүүлэн колхоз байгуулалсааб. Эсэгын дайнда Будапешт хүрэтэр ошожо, хүнэй газар нэбтэрүүлэн шуһаяа адхааб — энэмни тоогүй гээшэ гү? Хаанашье ябахадаа, хододоо ганса өөрынгөө бэшэ, хоюуланайнгаа түлөө тэмсэжэ ябааб. Би бэрхэдээш тиигээ бэшэб, ши түрүүн нам тухай бодолсодог һэнши. Тиимэһээ шиниингээ үрдеэгүй юумые хэлсэхэ ёһотой байгааб. Ши минии залуу наһан гээшэш, теэд би сагһаа эртэ үһөө сайгаад, мүнөө энэ урдаш амиды байһандаа гэмтэй гээшэб?

Энэ үедэ гэнтэ Санданай арада хонхо дамаариин абяан гараад, санзайн, хүншүүгэй үнэр гутаад орхибо.

Сандан зүүдэлжэ байнаб гэжэ һанаба. Энэ ехэ дайн үнгэрөө, Бадма нүхэрынь алуулаа — эдэ бүгэдэ юунэй түлөө болоо бэлэй? Али юуншье болоогүй, хуушаараа гээшэ гү?

Теэд хэн Санданда залуу наһынь, Бадма нүхэрынь бусаахаб?

Тэрэнэй түргэн гэдэргээ эрьен харахадань, Даржаагай малтагдажа байһан нүхэнэй саана дүхэриглэн арба-хорин үбгэд хүгшэд байнхай, тэгэндэнь нэгэ лама һууба.

Лама мүнөө улаан дэгэлгүй, орхимжогүй, холоһоо юрын хүнһөө илгахын аргагүй, теэд хонхо дамаари барпһан хургадынь утанууд, нюурынь мэлигэр, абяаниинь энэ тойроод тараһан хүншүү шэнги нялуун байба.

— Энэ юун боложо байна гээшэб? — гэжэ Сандан хажуудаа байһан хэдэн олон жэл соо правлениин гэшүүн ябаһан, коммунист Дарма Гомбоинһоо асууба.

— Ламал гээшэ ааб даа. Даржаамнай коммунист бэшэ һэн гүб даа. Үбгэн хүниие урданайхяарнь мордохуулха гээ гээшэ аабза. Би баһа ламые залаа... Залаа гэжэ юуб, хэлээ гэжэ мэдээгүйлби, — гээд хултагашан саашаа харашаба.

— Бадма дүүнь коммунист ха юм. Энэмнай оройдоо таарахагүйл. Бадмын ахайе ламаар хүдөөлүүлбэ гэжэ дуулдахадаа, юун болохо гээшэб.

Сандан шангаар дуугарһан байба ха, тэндэ байгаашад бултадаа шахуу тэрээн тээшэ эрьежэ, үхибүүнэй шууяхада: «Аргаар!» — гэһэншүүгээр нидхэнүүдээ буулган хараад орхибод.

Ламын хоолой бүри шангаар зэдэлшэбэ. Гомбоин Дарма Санданай шэхэндэнь дүтэлэн, ехээр уухилжа:

—Эхилээ хадаа, дүүргэг лэ даа. Үлүүдэ шууяа бү гаргыш, — гэбэ.

— Үгы, энэ хэрэг миин иигээд орхихогүйб! Райкомдо дуулгахаб, — гэбэ Сандан.

Хэдэн хүнүүд тэрэниие тойрошобо.

— Нүхэр, гушаад оншни үнгэрөөбши бы даа. Райком хонходоод лэ, мүргөөд лэ хүниие һалгааха саг һалаа. Нэгэ голой зон аад, яанаш.

— Бадма өөрөө амиды байгаа һаа, заяандаашье иигэхэгүй һэн.

— Бадмын мүнөө амиды байхыень хаанаһаа мэдэбэш. Колхоз байгуулха үедэ һалаагүй һаа, гушан долоон ондо үлэхэ байгаа гээ гүш?

— Үлэхэ байгаа. Бадмын үлөөгүйдэ, хэн үлэхэ һэм. Даржаае хүдөөлүүлхэмнай гэжэ шалтаад, таанар ламые залаат. Даржаа бурханда һүзэггүй һэн, таанар лэ иигэжэ байнат, — гэбэ Сандан.

Энэ үедэ хүнүүд нютагтаа эгээ үндэр наһатай Пүтэнхэ үбгэниие Санданда абаад ерэбэ.

— Байл даа, хүбүүн, бай. Юун болоо гэнэбибди?—гэбэ тэрэ үбгэн.

— Даржаае ламаар хүдөөлүүлжэ ехэ бүтэхэгүй хэрэг боложо байна. Ганса энэ бэшэ, һүүлэй жэл соо хэдэн хүнүүд ламаар гаргуулаа. Зарим үбгэд хүгшэдтэ яаха һэм, һанаашаарнь болохо юм бэзэ, теэд Даржаамнай ламада мүргэхэ гэхэдэ, хазаараа бариад моринной хорёо ородог хүн һэмнэй,—гэбэ Сандан.

— Тиимэншье тиимэ. Үйлөөрнь болохо хэрэгтэйл даа. Бурхан һанаанай ха юм. Мархаанзайн Дооромбо һонин лэ лама байһан юм даа. Би амидыдань баһа һайн таниха байгааб. Тахил гүрэлдэ оройдоо ябадаггүй һэн. Хүнэй залажа ерэхэдэ: «Ёһоор ламые абаашаад уншуулыт», —гэдэг бэлэй. Илангаяа баяшуулда дурагүй байгаа. «Дэн гоёһон хүн заһалай золиггол адли, дэн муухай ябахада—нохой борохо» гэдэг һэн. «Зандан модон гээд, шүтэнэт—энэтнай баруун ороной шэнэһэн гүб даа, бальган модон гэлсэнэт—энэтнай баруун зүгэй уляаһан гүб даа. Гэр гэртээ һуугаад, хоорондоо утаһаар хөөрэлдэхэ саг ерэхэ гэжэ һуудаг бэлэй. Мүнөө энэ Мархаанзайн Дооромбын хэлэһэн үгэ бултадаа тохёолдоод байгша даа. Өөреэшье тэрэ энэ Улаан Хадын эльһэн доро бултантай адли хэбтэнэ,—гэбэ Пүтэнхэ үбгэн.

Үбгэд, хүгшэд бэе бэеэ гэтэлсэн, Пүтэнхэ үбгэнэй ламаар Даржаае хүдөөлүүлһэниие һайхашааһан, болиһыеньшье ойлгожо ядан байбад.

— Мүнөө жэл баһал ган болохонь. Энэнь лэ хэсүү даа,— гэжэ олые түрүүн гансата хэлэһэндээ амарад гээд, Пүтэнхэ дахин дуугарба.

— Обоошье тахинагүйбди, бороо хаанаһаа ороха юм.

— Хүнэй, малай эдихэ юумэнэй үгы болоходо, саашаа яаха зон гээшэбибди?

— Гүрэн туһална бэзэ, хооһоор орхихогүй даа.

— Налог үгы боложо, пенси нэмэжэ байна ха юм.

Лама хоёр-гурбан хүгшэдһөө бэшэ хүнүүдэй хажуудань үлөөгүйшье һаань, ойлгоошогүй болоод, доошоо хараад, хамар дороо гүбэржэ һууба.

Бальжад хүгшэн һүзэгэйнгөө бүри ехээр хүдэлһэндэ гү, али хүнүүдэй ламаһаа холодоһондо халхалха гэһэндэл газар дээрэ хэбтэжэ, һунажа мүргөөд, ламада доро наманшалба.

Лама түрүүн хээрэ адис үгэдэггүй аад, мүнөө ехэ түргэн энэ хүгшэнэй духые номоор пас гэтэр сохибо.

Бальжад хүгшэн омог дорюунаар гэдэргээ сухариба.

Тэндэ хаража байһан үбгэд, хүгшэд Бальжадые урид тоодоггүйшьегүй һаа, энэ оролдолгодонь мүнөө абяагүйгөөр үндэр сэгналтэ үгэбэд.

Санданай олоной нюдэд соо Бадмын һамган Сэндэмын нюдэнтэй уулзашоогүй һаань, саашадаа юунэйшье болохонь мэдэгдээгүй байба. Тэрэ һамган Санданда дүтэлжэ, болигтэжэ хорибошьегүй, һайншье юумэ хэжэ байнаш гэбэгүй, жэл ерэхэ бүри гүнзэгы худаг шэнги болотороо шэргэһэн нюдөөрөө сэхэ гэтээд байба.

Сандан Даржаагай нүхэнэй хажууда байһан нэгэ хүнһөө хүрзынь абаад, доошонь ехэ түргэн малтажа оробо.

Июнь һарын тэн, үбһэндэ ороходо сагай дүтэлжэшье байгаа һаань, энэ хабарай нэгэшье бороо ороогүй, газар шатажа, гантажа байһан байгаа.

Санданай самсань арадаа шал норошобо, шорой тооһон аман соонь дүүрэшэбэ. Хэдышье гүнзэгы болотор малтахадань, нэгэшье шиигэй үнэргүй, хуурай хооһон үнэһэн байба.

«Талада иимэ байгаа һаа, ямаршье бороо энэ газар дэбтээжэ шадахаа болёо. Хүлисыш даа, Даржаа, энэ шинии һүүлшын үдэр хэрүүл гаргахаа һанаһандамни. Теэд ондоогоор аргамнигүйл»,— гэжэ Сандан аман соогоо дуугарба.

УРАН ЗОХЁОЛОЙ ХУУДАҺАН

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

Илагшад

Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой президиум болон Буряадай АССР-эй Соёлой министерство 1962 оной хоёрдохи кварталда соёлой таһагууд, мүн кинотеатрнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргаба. Тиихэдээ Улаан-Үдэ хотын «Родина» кинотеатрые мүрысөөндэ илаа гэжэ мэдэрээд, тэрээндэ соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой болон Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын дамжуулгын Улаан туг барюулха гэжэ шиидэбэ. Хоёрдохи һуурида «Луч» кинотеатрай хүдэлмэрилэгшэд гараа.

Хүдөөгэй кинотеатрнуудай дундаһаа Яруунын соёлой таһаг илажа, тэндэ дамжуулгын Улаан туг дахин үлөөгдэбэ. Тэрэшэлэн нэгэдэхи мүнгэн шан үгтөө.

Хоёрдохи хоёр мүнгэн шан Баунтын киногой хүдэлмэрилэгшэдтэ барюулагдаба.

Байгша оной хоёрдохи кварталай дүнгөөр, Баргажанай 18-дахи, Баунтын 20-дохи киноустановконууд эрхимээр хүдэлөө гэжэ мэдэрэгдэнхэй.

***

Тэрэшэлэн полиграфиин промышленностьнуудай хүдэлмэриин II кварталай дүн дурсагдаһан обком болон министерство гаргаа. Тэрээндэ Прибайкалиин аймагай типографи илажа, дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи мүнгэн шан абаха болонхой.

Үнгэрһэн кварталай социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Прибайкалиин типографиин хүдэлмэрилэгшэд валова продукци гаргаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн, түсэбһөө гадуур горьтойхон ашаг олзо оруулһан байна.

Тус типографиин үзэг холбогшод нүхэд Артемьева, Мальцева, Бурлакова, Молот гэгшэд үдэр бүриингөө нормо 110—115 процент эрхим шанартайгаар дүүргэһэн байна.

Ажалайнгаа дүн гаргаба

Хүрбэ голой эрьедэ хүльбэ һайхан газарта Онохойн совхозой хүдэлмэришэд ажалай, алдар солын һайндэр үнгэргэбэ. Тэндэ олон хүн суглараа. Совхозой директор нүхэр Цикало совхозойнгоо ажахын асуудалнууд тушаа тодорхой элидхэл хэһэн байна.

Һайндэрэй найр дээрэ совхозой үйлэдбэриин түрүүшүүл—хонишод, һаалишад, тугалшад, механизаторнууд болон бусад шагналда хүртөө.

Удаань мори урилдаан, спортивна нааданууд болоһон байна.

И. Филиппов.

Сагаан улари л

Буряадай гидрометбюрогой мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика соомнай үүлэтэйшэг байха, балай бороо хура орохогүй. Республикын урда аймагуудта сахилтаан сахилха, тэнгэри дуугарха. Зүүн зүгһөө бага зэргээр һалхилха. Улаан-Үдэ хотодо үглөөгүүр 14—16, үдэрынь 24—26 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Зуун түхэригтэй байнхаар, зуун нүхэдтэй байһан дээрэ

Цыпилма Ванзатова арба гаража, «гараа ганзагада хүлөө дүрөөдэ хүргэһэн сагһаа хойшо түрэл колхоздоо Балма эхээ дахажа, малшаар хүдэлжэ эхилээ һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо хорёод жэл үнгэрбэ.

Мүнөө Цыпилма 38 наһатай. Балма эхэнь 67-той. Һүүлшын 11 жэлэй туршада Цыпилма хонин дээрэ хүдэлжэ, амжалтата ажалайнгаа түлөө 1959 ондо ниислэл хото Москва, Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ ошожо ерээ һэн.

Гэнтэ 1959 оной эсэс багта Цыпилма хүндөөр үбшэлбэ. Тэрэ Эрхүү городто зүүн нюдэндөө мэсын арга хүүлэхэеэ мордоо һэн.

...Зунай дулаахан нэгэ үдэр Дээдэ-Хэжэнгын Хөөрхэ тосхоной гудамжада Улаан-Үдэһөө ерэһэн автобус тогтошобо. Автобусһоо үреөһэн нюдээ боонхой нэгэ залуушаг эхэнэр бууба. Тэрэниие олон зон тойроод:

— Цыпилма, мэндээ! Һайн ябажа ерээгшэ? Шэгшни яһала һайн лэ даа. Ерэнгээ ерэбэ гүш?—гэлдэбэ.

— Үгы даа, долоо хоноод, һөөргөө, Эрхүүгээ, аргаламжада ошохоб даа. Зай, таанадни хэр байнат даа?—гэжэ Цыпилма аалиханаар дуугарба.

...Цыпилмагай хүндөөр үбшэлөөд байхада, нютагай женсовет (түрүүлэгшэнь Цыпилма Доржиевна Дабаева) тэрээндэ нүхэдэйнь зүгһөө туһаламжа үзүүлхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаһан байгаа. Женсоведэй гэшүүд Екатерина Бороева, Цыпилма Рандалова туһаламжа үзүүлхэ гэһэн һайн дуратанһаа мүнгэ суглуулба. Хүнүүд шадал зэргэерээ 3—10 түхэриг үгөө бэлэй. Дүн хамтадаа 174 түхэриг бүридхэгдөөд, женсоведэй түрүүлэгшэ Ц. Д. Дабаева түрүүтэй хэдэн хүнүүд Цыпилмагайда оробо.

Цыпилма аягүйрхөөшье, харин һүүлдэнь, олон зоной үмэнэһөө гэжэ мэдэхэдээ, тэрэ ехээр баярлаа һэн.

—Аргалуулаад лэ, бэе мэндэ болоод ерыш даа. Бэеһээ дээрэ юун байба гээшэб даа,—гэжэ хүнүүд юрөөбэ.

— Һайн даа, нүхэдни,—гэжэ Цыпилма шэшэрһэн хоолойгоор хэлээ. Боолтогүй нюдэнһөө нёлбоһо гоожуулан һуухадаа, Цыпилма, «Хүн гээшэ нүхэд зонтой байхадаа ядахагүйл даа, ямаршье үбшэн аймшагтай бэшэ. Зуун түхэригтэй байнхаар, зуун нүхэртэй байһан дээрэ гэжэ зон зүб лэ хэлсэдэг юм байна. Энэ һайхан һэшхэлые би наһандаашье мартахагүйб» гэһэн бодолдо эзэлэгдээ һэн.

Д. Доржогутабай.

Хэжэнгэ.

Эгээн ехэ баялиг

Нэгэтэ эдир ганса хүбүүн хооһон хубхайгаа урдаа баряад, ходо гэмэрдэг байба.

— Эх даа, зеерезр баян байгаа һаа, яагаашье һайн гээшэ һааб даа! Тиимэ гээшэгшэ һаа, зоргоороо ябаха һэм!—гэжэ үргэлжэл еөнтэглэн гангинажа ябадаг байгаа.

Шулуу хайгша нэгэ үбгэжөөл хүбүүнэй гэрэй хажуугаар гаража ябатараа, тэрэнэй абяа дуулажархёод, дүтэлэн иигэжэ һураба:

— Хүбүүн, ямар юугээрээ баян хүнбиб? Өөрһөөш баян хэн байха гээшэб!

— Намайе баян гэнэ гүт?—гэжэ хүбүүн гайхал тагнал болон,—юугээрээ баян хүнбиб?

—Нюдеерөө. Хэрбээ үреөһэншье нюдеэ үгөө һаа, дуратай юумэеэ абахаш.—гэжэ үбгэжөөл хэлэбэ.

— Юун хэрэггүй юумэ хэлэнэт! Ямаршье олдохоёо шухаг үнэтэй сэнтэй юумэ үгөө һааш нюдеэ үгэхэгүй гээшэб,—гэжэ хүбүүн ехэ сошормогоор дуугарба.

— Яахаб,—гэбэ үбгэн,—үгы һаа, нэгэ гараа таһа сабшуулаад аса. Тэрэнэйш түлөө горьтойхон алта үгэхэб.

— Үгы даа! Алтанай түлөө гараа үгэхэ аргамгүй,—гэжэ тэрэ хүбүүн хэлэбэ.

— Иигээд байхадаа, шимнай ехэхэн баян хүн болоод байна гээшэ хаш. — гэжэ шулуу хайгша хэлэбэ. Хүбаа, хүнэй эгээн ехэ баялиг —хүсэ шадал, бэеын элүүр болоно бшуу. Тэрэниие ямаршье ехэ мүнгөөр худалдажа абахын аргагүй гээшэ, — гэжэ хэлээд, үбгэн өөрынгөө зам үргэлжэлүүлэн, саашаа ябашоо бэлэй.

Турок арадай үльгэр.

Спорт

БРЯНСК. Эндэ волейбол болон баскетбол наадалгаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хүдөө ажахын техникумүүдэй хоорондо болобо. Зоныи чемпион болоһон Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникумэй эхэнэрнүүдэй хоёр команда тэрэ мүрысөөндэ эльгээгдэһэн байгаа. Баскетбол наадалгада 9 команда, волейболоор 8 команда хабаадалсаа. Буряадаймнай басагад баскетболоор хоёрдохи һуури эзэлээ. Тиихэдэ красноярскынхид волейболоор түрүү һуурида гараһан байна.

ТАМБОВСКО ОБЛАСТЬ. **Котовскдо ажаһуудаг хүн зон өөрынгөө городые жэшээтэ болгохын түлөө тэмсэжэ байна. Комсомолшууд, пионернүүд мүн лэ энэ тэмсэлдэ оролсонхой. Городой бүхы ажалшад, илангаяа пенсионернүүд энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Олон гэр байрануудай газаагуур үхибүүдэй талмайнууд бии болгогдонхой. Эдэ бүгэдэ олониитын хүсөөр хэгдэнэ. Таримал модо, ургамалнуудые үхибүүд хамгаална. Зураг дээрэ: гэр байрын дэргэдэхи үхибүүдэй талмайн хүдэлмэриин түсэбые бүлэг эдэбхитэд зүбшэжэ байна.**

Зүүн гарһаа—үнинэй[...] нист, пенсионер Нико[...] реевич Ярушкин, зү[...] классай һурагша Гер[...] ников, байрын комму[...] һагай мастер Сергей [...] Гульев, милициин у[...] таһалгын инспектор [...] Владимировна Столяро[...] хитэдэй Соведэй гэшү[...] Андреевна Саныгина, [...] һургуулиин 5-дахи кл[...] рагша Галя Бажуткин[...] гашан Илья Васильев[...] хин.

ТАСС-ай фотохр[...]

Ахын аймагт[...]

АЖАЛАЙ ҺАЙНДЭР

Байгша һарын 7—8-да Аха нютагай ажалшад аймагай түб—Орлиг тосхондо ажалай алдар солын һайндэртэ сугларбад. Тэдэнэй дунда үнинэй малшад, эдир залуушье нүхэд олон. БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат, «Коммунизм» колхозой түрүү һаалишан Б. Ж. Убашеева, 27 жэлдэ таһалгаряагүй ажаллаһан «Улаан Аха» колхозой һаалишан Х-С. Л. Дугарова, аймагай түрүү хонишод Д. С. Патархеева, Н. Л. Базарова, залуу малшад, хонишод, һаалишад С. Ошоров, Е. Хаптагаева ба бусад олон нүхэдые харанабди.

Уданшьегүй зүблөөн эхилжэ, хахад жэлэй ажалай дүнгүүд ба саашанхи зорилгонууд тухай элидхэл КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр Унжуев Д. С. хэбэ.

Элидхэлшэ ажалай амжалтанууд тухай тогтохо зуураа, эрхимээр хүдэлмэрилжэ байгаа һаалишадые, хонишодые, мал адуулагшадые дурдаба.

Жэшээлэн хэлэбэл, хонишон С. Д. Галсанова нэгэ эрье хониноо 3 кг. 200 гр. ноохо хайшалжа, түрүү зэргэдэ гаранхай. Энэмнай Аха нютаг соогоо яһала һайн амжалта мүн.

Элидхэлэй һүүлдэ КПСС-эй райкомой болон аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо (түрүүлэгшэ нүхэр Базаров Н. С., партбюрогой секретарь нүхэр Наханцаков Н. М.) адуу малые гарзагүй байлгаһанай, һү һаали дээшэлүүлһэнэй түлөө барюулагдаа. Барилгын талаар «Коммунизм» колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Шаглаев Д. Г., партбюрогой секретарь нүхэр Бакшаханов С-Д. Л.), үбһэ тэжээл гамтайгаар гаргашалһанай түлөө «Улаан Аха» колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Шагдуров Д-Н. Н., партбюрогой секретарь нүхэр Галсанов А. С.) мүн лэ тугууд барюулагдаа. Гадна адуу моридые үсхэбэрилгөөр Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа.

Ажалдаа шалгарһан 50 гаран малшадта КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэла[...] мотанууд болон үнэтэ [...] үгтэбэ.

Эрхимээр ажаллаһан [...] түрүү малшадта «Аймаг[...] малшад» гэһэн алтан үз[...] шэгдэһэн улаан торго[...] рюулгэ хэдэрүүлэгдэбэ.

Эдэнэр «Улаан-Аха» [...] һаалишан Х-С. Л. Дугар[...] нинэй нэрэмжэтэ колхоз[...] шон Н. Л Базарова, «Ком[...] колхозой мал адуулагш[...] Унжуева болонод.

Эдэ бүгэдын һүүлдэ [...] на наадан болобо. Энд[...] Аха», Ленинэй, Кировэ[...] жэтэ колхозуудай спор[...] бэрхэ байһанаа харуула[...]

Малшадай зүблөөн [...] хэлэһэн Ленинэй на[...] «Улаан Аха» колхозууд[...] бюрогой секретарьнар н[...] ханцаков Н. М., Галсан[...] ба бусад нүхэд долоо[...] дүрбэдэхи жэлэй уял[...] нэрэтэй түрэтэйгөөр [...] бди гэжэ мэдүүлбэд.

Аймагай бүхы малша[...] даһан Хандалга нэгэн [...] баталагдаба.

НИИТЫН АДУУ МА[...] БАРДАМ ХҮРЭХЭ Т[...] БЭЛДЭХЭ

Аймагай колхозууд [...] ряалгадаа оронхой. Нии[...] малда бардам хүрэхэ тэ[...] дэхэ гээшэ бүхы ажалш[...] гин зорилго болоно.

Энэ асуудал һаяхан [...] КПСС-эй райкомой ээлж[...] нумдэ зүбшэн хэлсэгдэб[...] хэл хэһэн КПСС-эй [...] секретарь нүхэр Ханду[...] ба үгэ хэлэһэн нүхэд [...] ряалгада шухала анхар[...] дуулха гэжэ уряалбад [...] дэһэн асуудалаар плену[...] тоол баталан абаа.

***

Мүн лэ аймагай комсо[...] болон залуушуулай түс[...] эдэбхитэйгээр хабаада[...] хай асуудал КПСС-эй [...] ээлжээтэ пленум зүбшэ[...]

Пленумдэ үгэ хэлэһэ[...] П. Башлеев, О. Жамбал[...] Молоров, С. Абраева ба[...] үбһэ хуряалгада аймага[...] шуулые эдэбхитэйгээр [...] дуулжа, колхозуудта го[...] туһаламжа хүргэхэ гэ[...] дуулбад.

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ЭР[...] АЖАЛ

Аймагай эхэнэрнүүдэй [...] болобо. Аймагай олон эх[...] коммунизмын агуу ехэ [...] эдэбхитэйгээр хабаадалс[...] жалтануудые туйлана г[...] хэлшэ, мүн үгэ хэлэһэ[...] Пронтеева О. У., Анчик[...] бусад тэмдэглэбэд.

Эхэнэрнүүдэй съезд [...] эхэнэрнүүдэй соведые [...] Мүн республикын эхэн[...] съездэ гурбан хүнүүд[...] габа. Тэдэнэй тоодо «Ул[...] колхозой комсомол залу[...] шан С. Л. Добшонова, [...] нэрэмжэтэ колхозой [...] С. Г. Самаева оролсонод[...]

Вл. Га[...]

Хилын саанаһаа

А. А. Громыко Женевэ ерэбэ

ЖЕНЕВЭ, июлиин 20. **(ТАСС-ай тусхай корр.).** Комитедэй түгэсхэлэй зүблөөндэ хабаадахаяа СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко мүнөөдэр Женевэ ерэбэ. Лаосой асуудалаар зүбшэн хэлсэлгэ болохо, хэлсээн баталагдаха юм.

Лаос тухай зүблөөндэ баталагдаһан хэлсээн зүб шиидхэбэри болоно. Азиин Зүүн Урда зүгэй районуудай уг зорилгонуудтай энэ тааралдана, гадна Лаосой арад зоной национальна зорилгонуудтай тааралдана бшуу гэжэ СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко аэродром дээрэ мэдүүлээ.

Хабаатай гүрэнүүд арсалдаата асуудалнуудаар хэлсээ баталха хүсэлтэй байгаа һаа, энэ хэрэгээ зүбшэн хэлсэжэ, бодотоор бэелүүлжэ шадаха байна. Лаосой жэшээ, зүбшэжэ баталһан хэлсээн энээниие тодорхойлно гэжэ А. А. Громыко тэмдэглэбэ.

Арадай Польшо 18 жэлэйнгээ ойдо бэлдэнэ

ВАРШАВА, июлиин 20. (ТАСС). Польшын арад зон ехэ һайндэртөө бэлдэжэ байна. Арадай Польшын бии болоһоор 18 жэл гүйсэһэнэй ой июлиин 22-то гүйсэхэнь. Иигэжэ урдань гээгдэнги байһан Польшо мүнөө хүсэн түгэлдэр индустриальна гүрэн болгогдонхой. Фашис богоолшолгоһоо сүлөөрхэдэнь туһалһан, дайн байлдаанай үедэ һандаргагдаһан ажахыгаа һэргээн бодхооходонь, хүгжэнги экономико бии болгоходонь туһалһан совет арадта Польшын ажалшад гүнзэгы баясхалан хүргэнэ.

Өөһэдынгөө гол шухала промышленна барилгануудые Польшо хадаа Советскэ Союзай туһаламжаар, совет түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэжэ бодхооһон байна. Тиигэжэ Польшын металлургиин асари ехэ барилга—В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ комбинат Шэнэ Гутада баригдаһан байна. Мүн хүнгэн машинануудые гаргадаг Варшавын завод, «Варшава» гэдэг металлургическа завод, Яниководо баригдаһан содо гаргадаг завод, Освенцимдэ баригдаһан синтетическэ каучугай завод, Явожнодо бодхоогдоһон электростанци, Скавинда баригдаһан алюминиин завод Советскэ Союзай туһаламжаар бүтээгдэһэн байна бшуу. Советскэ Союз Польшын 80 гаран предприятинуудта түхеэрэлгэнүүдые үгэһэн, техническэ туһаламжа үзүүлһэн байха юм.

Худалдаа наймаанай хэлсээнүүдэй ёһоор, дайнһаа хойшонхи жэлнүүдэй туршада Польшо СССР-һээ 40 миллион тонно түмэрэй руда, 1 миллион тонно хлопок абаашаа.

Гадна Польшо Советскэ Союзда промышленна түхеэрэлгэнүүдые, тэрэ тоодо саахарай, цементын, барилгын плитануудые гаргадаг заводуудай түхеэрэлгэ, эльгээһэн байна. Дайнай хойто тээхи жэлнүүдэй туршада Арадай Польшо Советскэ Союзда 630 мянган тонно шэгнүүртэй далайн 270 суднануудые, 26,5 мянган хэһэг ашаанай, хүнүүдэй һууха 3600 хэһэг вагонуудые эльгээһэн байха юм.

1961—1965 онуудай туршада урдынхида орходоо хоёрһоо үлүү дахин олон машина, түхеэрэлгэнүүд, 4 дахин ехэ хэмжээнэй промышленна эд товар Польшоһоо СССР асарха.

Эб найрамдалай бэхижүүлэгдэхэ байһанда батаар этигэнэ

УЛААН-БААТАР, июлиин 19. (ТАСС). Н. С. Хрущевой Американ журналистнуудтай хөөрэлдэһэниие Монголой олониитэ һонирхолтойгоор зүбшэн хэлсэнэ.

Буу зэбсэггүй, дайн байлдаагүй эб найрамдалай тогтоогдохо байһанда Советскэ правительствын толгойлогшо батаар этигэнэ гэжэ монголнууд мэдүүлнэ. Иигэжэ МОНЦАМЭ агентствын тайлбарилагша тэмдэглэнэ.

Советскэ Союз сэрэгэй талаар ехэ хүсэтэй. Зүгөөр уласхоорондын асуудалнуудые сэрэгэй хүсөөр Советскэ Союз шиидхэхэ хүсэлгүй. Харин Советскэ Союз хадаа эгээл эб найрамдалда дуратай гүрэн болоно. Хүн зондо энэрхы һайнаар хандаха, амгалан ёһоор зэргэ оршон байха үндэһэ һуури дээрэ Советскэ Союзай гадаадын политика хүгжөөгдэнэ гэжэ МОНЦАМЭ агентствын тайлбарилагша бэшэбэ.

Уласхоорондын нягта нарин хиналта тогтоожо, бүгэдөөрөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряахын түлөө Советскэ Союз бүхы зохихо хэмжээнүүдые абана. Советскэ Союзай бэелүүлжэ байһан эдэ хэмжээнүүдые Никита Сергеевич Хрущев тодорхойлон харуулаа гэжэ тайлбарилагша үргэлжэлүүлээ.

Н. С. Хрущев Американ журналистнуудтай сэхэ руунь хөөрэлдэжэ, зарим шухала асуудалнуудаар Советскэ правительствын ямар хараа шугам баримталдаг байһаниие тодорхойлбо. Тиигэжэ харилсан ажаллаха хүсэлтэй байһанаа Н. С. Хрущев мэдүүлээ гэжэ тайлбарилагша бэшэнэ. Советскэ Союз США хоёрой хоорондоо үгэеэ ойлголсодог болохо хэрэгтэ Н. С. Хрущевой энэ хөөрэлдөөн туһа нэмэри болохо гээд МОНЦАМЭ агентствын тайлбарилагша һанамжалба.

Баһа нэгэ тагнуулшан табигдаба

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 19. (ТАСС). США-гай агаарай сэрэгэй хүсэнүүд «Атлас-Агена» түхэлэй ракетын хүсөөр Пойнт-Аргуэльо гэдэг сэрэгэй баазаһаа (Калифорни штат) нюуса хэмэл одо үсэгэлдэр табиба.

Энэ хэмэл одон хадаа «Самос» гү, али «Мидас» түхэлэй тагнуулшан-хэмэл одонуудай нэгэн болоно гээд ЮПИ агентство мэдээсэбэ.

Замбуулин дайдада атомна зэбсэг баһа туршагдаба

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 20. (ТАСС). Номгон океанай Джонстон арал дээрэ, газарһаа дээшэ ехэ үндэртэ июлиин 24-нэй һүни Холбоото Штадууд ядерна зэбсэг тэһэлбэ гээд атомай хүсые хэрэглэхэ комисси мэдээсээ...

ДОМИНИКАНАЙ РЕСПУБЛИКА. **Полициинхидэй гарта ороһон хүн.**

Пренса Латина—ТАСС-ай фото.

Каирска конференци дүүрэбэ

КАИР. (ТАСС). Экономическа хүгжэлтын асуудалнуудта зорюулагдаһан конференци 10 үдэр үргэлжэлжэ, Каирта һая дүүрэбэ. Африкын, Азиин, Латиин Америкын, Югославиин, Кипрэй, хамта 34 гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд конференциин хүдэлмэридэ хабаадаа.

Азиин, Африкын, Латиин Америкын оронуудай харилсан ажаллаха, экономическа хүгжэлтын асуудалнуудта зорюулагдаһан декларациие конференци батална.

Азиин, Африкын, Латиин Америкын оронуудай харилсан ажаллаха, экономическа хүгжэлтын асуудалнуудта зорюулагдаһан декларациие конференци батална.

Перудэ тохёолдоһон байдал тухай

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 20. (ТАСС). Сэрэгэй хунтын засаг түрэ буляан абалгада эсэргүү жагсаал Сан-Мартинай талмай дээрэ үсэгэлдэр болобо. Ассошиэйтед пресс агенстствын корреспондентын Лимаһаа мэдээсэһээр, «Сэрэгэй зонхилолгые усадхаха!», «Бидэнэр эрхэ сүлөө тогтоохо хүсэлтэйбди!» гэжэ жагсаалда хабаадагшад хашхаралдаа. Жагсаалшад нэгэ автомашина шатаагаа, полициин түлөөлэгшэдые шулуугаар шэдээ. Нюдэнһөө нёлбоһо гаргадаг газтай бомбо, шиидамуудые хэрэглэжэ, полици жагсаалда хабаадагшадые намнажа тарааба.

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 20. (ТАСС). ЮПИ агентствын мэдээсэһээр, дотоодын хэрэгүүдэй министр байһан Рикардо Элиас Апарисио гэгшые, Прадогой правительствада дээгүүр тушаалтай байһан бусад хүнүүдые сэрэгэй хунта тушааба.

Апра гэдэг партиин нэрэһээ гаргагдажа байһан «Трибуна» газетын редакциин байшангые полици эзэлээ. Байраһаа гаража ошогты гэжэ газетын хүдэлмэрилэгшэдтэ полициинхид дурадхаһан байна.

ОАС-ай алууршад толгойгоо үргэнэ

ПАРИЖ, июлиин 19. (ТАСС). Францида һүүлэй үедэ ОАС-ай дээрмэшэд хорото аашануудаа һэргээжэ эхилээ.

Зэбсэгжэһэн фашис этэгээдүүд июлиин 18-най һүни Антиб гэдэг портово городой түлишын складта добтолбо.

Мүн хэды үдэрэй урда тээ энэл Антиб городто ОАС-ай алууршад городой жандармериин байшангые буудаһан байна.

ОАС-ай дээрмэшэд эмхи зургаануудта, юрын хүнүүдтэ тонуул дээрмэ хэхын зорилгоор добтолдог болоо.

Монголой футболистнууд Шэтэ хото мордобо

Монголой Арадай Армиин «Алдар» гэжэ спортивна бүлгэмэй спортсменүүд, хамта 18 хүн, Шэтын футболистнартай наадаха зорилготойгоор июлиин 20-ной үдэр Улаан-Үдэ хотоһоо мордобо. Тус командые бүлгэмэй даргын орлогшо Цэндэхү толгойлно.

Футболистнарай энэ команда орон дотороо бэрхээр наададаг спортсменүүд гэжэ тоологдоно. Тэдэнэр 1960 ондо Вьетнамай, Хитадай, Корейн Арадай Демократиин оронуудай, мүн Хабаровскын футболистнартай уулзаһан юм.

— Мүнөө энэ команда бэеэ һорижо, бэрхээр наададаг болонхой. Гараха сентябриин 1-дэ Чехословаки—Прага хотодо болохо хани ёһоной спартакиадада хабаадалсаха,— гэжэ командын тренер Батанасан хөөрэнэ.

Редакторай ор[...]
М. Н. НИ[...]

Манай адрес, телефон[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редакт[...] 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов партийной ж[...] пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советского [...] тельства—47-59, промышленности, транспорта, информ[...] 35-14, культуры, литературы и искусства—34-05, и рабселькоров—40-49, отдел переводов и коррект[...] — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугор[...] переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства кул[...] Бурятской АССР.

Н00931. Зак. № 3[...]